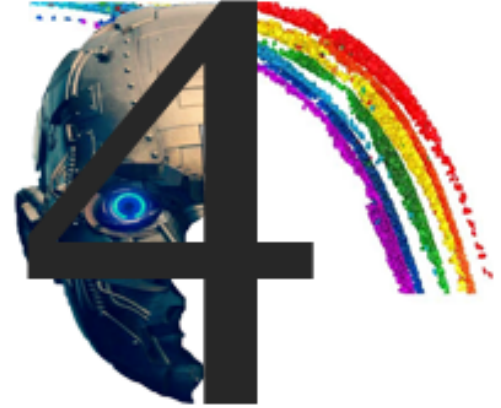

iştirakî

*Derleme Dizisi**

YENİ DÖNEM YENİ DEĞERLER

- **Transhümanist Ütopya [3-9]**
Franco "Bifo" Berardi
- **Büyük Yeşil Yalan [10-13]**
Stephan Corry
- **Pedofili ve Sol [14-15]**
Marie Doezema
- **Eşcinselleştirme [16-17]**
Sheila Jeffreys
- **Femonasyonalizm [18-21]**
Sara R. Farris
- **İdeoloji, Ekonomi, Femonasyonalizm [22-27]**
Sara R. Farris
- **Mahşerin Üç Atlısı [28-30]**
Eren Balkır

 [istirakiblog](#)

 [istiraki.blogspot.com](#)

 istiraki@gmail.com

Latince kökenli bir hukuk terim olan “*Ordo Ab Chao*” “kaostan düzen doğar” anlamındadır.

Bu söz tarih boyunca egemenlerin temel düsturu olagelmıştır. Hâkim sınıflar, yığınları yönetmek konusunda zaafiyete uğradığında yahut iktidarlarını tehdit altında hissettiklerinde bu düstur uyarınca davranarak sınıfsal hegemonyalarını sağlamlaştırmışlardır. Zira kaos ve krizler, kontrol edebilenlere büyük imkanlar sunar.

İçinde olduğumuz süreçte de 1929 Büyük Depresyon/Buhran momentinde olduğu gibi, iktisadi düzen yeniden inşa edilmekte, iktisadi düzenle birlikte toplumsal düzen, insani ilişkiler ve değerler yeniden tanımlanmaktadır. Küresel kapitalist akıl, üretim ilişkileri alanı olan alt yapıyı dönüştürürken, üst yapı unsurlarını da aynı dönüşüm sürecinin içinde konumlandırmakta, bu vesileyle yeni “*değer*” sistemleri kurgulamaktadır. Dijitalleşme, çevrecilik, feminizm, çok renklilik, Lgbt ideolojisi, trans hümanizm vb. kavram ve olgular resetleme sonrası ortaya çıkarmaya çalıştıkları dünyanın anahtar kelimeleri niteliğindedir.

Covid 19 Pandemisi dönüşüm için gerekli kaos ortamını oluşturmakta, Post Corona dönemi bu süreçte adım adım inşa edilmektedir. Bu dönemin ideoloğu hiç şüphesiz Dünya Ekonomik Forumu kurucusu ve başkanı Klaus Schwab’tır. Klaus Schwab’ın mottosu ise “eski düzene dönmek imkânsız!”.

Sözü edilen dönüşüm ve reset sürecine yönelik halihazırda herhangi bir ciddi sorgulama ve karşı çıkış görülmemektedir. Dünya ölçeğinde, iktidarlar ve muhalefet odakları muazzam bir uyum ile bu sürece örgütlenmiş durumdadır. Sürece itiraz eden cılız sesler ise gerek klasik medya, gereksek de yeni nesil medya mecraları olan twetter, facebook, youtube vb. tarafından hızlı bir şekilde yoğun bir sansüre uğramaktadır.

Bu bağlamda, bahsi edilen dönüşüm ve sıfırlama/reset sürecinin tasarımcılarının kast ettiği eski düzen ve yeni düzen kurguları sınıflar mücadelesinde neye tekabül etmektedir?

Klaus Schwab’ın “*hâlihazırdaki vaziyette kapitalizm sınırlarına ulaştı. Eğer reform yapılmazsa hayatta kalamayacak*” sözünün sistem karşıtı muhalefetin aşırı derecede zayıf/etkisiz ve büyük ölçüde sistemle entegre olduğu düşünüldüğünde somut karşılığı nedir?

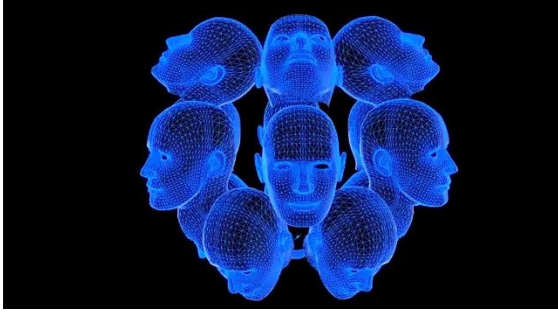
Derleme dizisinin bu sayısında Schwab’ın anlatısında önemli bir yer tutan “*değerler*” başlığı altında yer alan kavram ve olgulara yönelik yazılmış yazılar bulunmaktadır.

Derde ve öfkeye selâm ile

Derde ve öfkeye selâm ile

Transhümanist Ütopya

(Duyarlı) Bilinç ve Zaman: Transhümanist Ütopyaya Karşı

Hegel ve Leibniz

Modernitenin tarihi, mutlak hakikati temel alan iki proje üzerine kuruludur: Leibniz'in felsefeyi yeniden yapılandığı projesi ve Hegel'in teleolojik projesi. Leibniz'in projesinde dünya, hesap ve ölçüm (bilgisayım) üzerine kurulu bir program olarak, önceden düzenlenmişken Hegel'in projesinde dünya düzeni, Mutlak Tin'in gerçekleşmesinin önünü açan tarihsel çatışmaların nihai sonucudur.

Buna karşın Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm* isimli eserinde şunu söyler: "Sonluluklar ortadan kayboldu, bizi modeller üretiyor." [1]

Dolayısıyla, modernitenin sonunda Hegel'in tarihsel projesi çöktü ve postmodern yüzyılın kaotik coğrafyasında dağıldı.

Eşzamanlı olarak, biyoteknoloji ve yapay zekânın kesiştiği yerde, Leibnizci bir rüya (veya kâbus) olarak bir transhümanist ütopya zuhur ediyor: İnsan dünyası hesap ve ölçüme indirgeniyor, yeniden yapılandırılmış bilgi ve hesap tanrısı, buyurgan bir yetkeye kavuşuyor.

Transhümanist ütopya, hümanizmin çürümesinden ve Yuval Harari'nin zekâ ve bilincin ayrışması olarak özetlediği eleştirel aklın mevcut yıkımından besleniyor.

"Bilinç" kelimesinin spiritüel ve idealist istismarla yüklü olduğunu bildiğim için, bilgisayarına veya biyolojik determinizme indirgenemeyecek türden zihinsel aktiviteyi tanımlamak için bu kelimeyi "duyarlık" (*sensibility*) ile değiştirmeye karar verdim. Bu bağlamda, bilinç, duyarlığı ifade etmektedir.

Kaos ve Otomat

İki oyuncu sahneye çıkmak üzere: yapay zekâ ve doğal bunama (demans). Yeni teknolojilerin bilgisayarimsal otomatın uygulamaya konulduğu aşamaya yakınlaştığı koşullarda bizim şu gerçeği akıldan çıkarmamamız gerekir: İlgili süreç, psikozun ve kimlikçi takıntıların yayıldığı gerçeklikte ilerler.

Teknolojik-dilbilimsel bilgi aygıtları ağı aracılığıyla toplumsal yaşama dâhil edilen inorganik zekâ, bunamış bir sosyal organizma tarafından yönetilip uygulanmaktadır: bu, politik sahnede hüküm süren gaddar aptallığın elindeki yapay zekâdır.

Kendi kendisini inşa eden otomat, küresel kaos bağlamında ortaya çıkar ve bu süreçte duyarlık, zekâdan ayrılır. Duyarlı organizma, otomatın bilgisayarimsal kusursuzluğuyla uyuşmaz.

Yapay zekâ ve sosyal bunama, pek yakında birleşecektir.

Tekno-Totaliter Reich

Transhümanist ideolojinin psikolojik-bilişsel öncülü, insan olmaya (bir insan bedenine ve bedenli bir zihne sahip olmaya) dair utanç ve tiksintidir.

Baudelaire'den Huysmans'a, Bataille'dan Houellebecq'e kadar uzanan cinsel bedene karşı duyulan tiksinti (ki bu, bilhassa Fransız edebî kültürüne mahsustur) Kaliforniya tekno-kültürü ile buluştuğunda donmuş, beden-dışı tekno-beynin transhümanist sonsuzluğunu doğurmaktadır.

Ray Kurzweil, bilgisayarların minyatürleştirilmesinin insan bedenine

girebilen ve bedeni onarabilen nanobotlara yol vereceğini iddia ediyor. Böylece insan yaşamı, insan beynini bir bilgisayara indirgenin, *download* etmenin mümkün olacağı aşamaya değin uzatılabilir ve bu insanları ölümsüz kılabilir.

Bu projenin (Marvin Minsky'yi ve zihinlerin sadece beyinlerin yaptığı şey olduğu fikrini hatırlayarak) teknolojik açıdan sağlam bir temeli var mı bilmiyorum ama burada meselem bu değil. Benim açımdan bu teknolojik proje, "insanın" anlamının yanlış idrak edilmesi üzerine kurulu.

Kurzweil şunu söylüyor:

"Bilgi teknolojilerinin gücü (fiyat-performans, hız, kapasite ve bant genişliği), her yıl daha da hızlı bir şekilde katlanarak artmaktadır, bu aralar bu artış neredeyse iki katına çıktı. [...] İnsan beyninin taranması, bu katlanarak gelişen teknolojilerden biridir. [...] Biyolojik olmayan zekâ, diğer makinelerden olduğu kadar insanlardan da beceri ve bilgi indirebilecektir. [...] Biyolojik bedenlerimizdeki ve beyinlerimizdeki tüm organları ve sistemleri, daha yetenekli olmamızı sağlayacak şekilde yeniden düzenleyebileceğiz. [...] Nanobotlar, insanda yaşlanmayı tersine çevirmek de dâhil olmak üzere insan vücudunda daha pek çok işleve sahip olacaklar (tabii bu işleri, genetik mühendislik gibi biyoteknolojiler o zamana dek yapmazsa.)"[2]

Kartezyen güzergâhı takip eden transhümanist düşüncüler, zihin-beden

problemine düalist bir yaklaşım getirirler ve insan zihninin, bedenden bağımsız olarak bir bilgisayarda var olabileceğini varsayarlar.

Bu distopik ütopya da asıl ilginç olansa (ister doğru olsun ister olmasın) teknolojiden beklenenler değil, politikada ve felsefede yol açacağı sonuçlardır.

Transhümanist vizyon, bilinçli yaşamın yapay zekâyâ indirgenebileceği görüşünü temel alır: bu tekno-determinizm, *Übermensch* (üstün insan) uygarlığında Alman deneyini doğrudan hatırlatan tekno-totaliter bir imparatorluk beklentisinin genel çerçevesini verir.

Bu noktada benim derdim, etik veya siyaset düzleminde bir yönelime kara çalmak değil: Ben Nazizmi, mutlak kötülük değil, tarihte görülen zulmün sadece belirli bir örneği olarak ele alıyorum. Benim buradaki tek odak noktamsa etik-politik sonucuna bakılmaksızın, tekno-determinist görüşün kendi felsefi tutarlılığı.

1958'de Günther Anders şöyle yazıyordu:

"Geleceğin Reich'inin dehşetinin, dünün Reich'inin dehşetini büyük ölçüde gölgede bırakmasını bekleyebiliriz. Hiç şüphe yok ki bir gün çocuklarımız veya torunlarımız, tüm kusursuzluğuyla, hep birlikte makineleşmiş olmanın verdiği o gururla, 'üçüncü' Reich da denilen dünün imparatorluğuna bin yılın inşa ettiği kuleden eğilip bakacaklar ve ('yarın tüm dünya' diyen) her yere yayılmak için elinden geleni yapan, kullanmadığı her şeyi yok eden ama gene de ayakta bile duramayan, ufak, taşralı bir deney olarak görecekler. Hiç şüphe yok ki çocuklarımız ve torunlarımız, olup

*bitenin totalitarizmin
üzerine aptal bir ideoloji
geçirdiği basit bir elbise
provasından ibaret
olduğunu, dünya tarihinin
o elbiseyi vaktinden önce
giydiğini görecekler.*

*6 Ağustos 1945'te yeni bir
çağ başladı: herhangi bir
an herhangi bir yeri,
aslında tüm gezegeni, bir
Hiroşima'ya
dönüştürebildiğimiz bir
çağ. Bugünden itibaren biz
kadir-i mutlaklığın olumsuz
kipi olduk. Bununla birlikte,
artık herhangi bir anda
imha edilebileceğimiz için
bu, aynı zamanda
bugünden itibaren
tamamen güçsüz
kaldığımız anlamına
geliyor. Ne kadar sürerse
sürsün, sonsuza dek
sürecek olsa bile, bu son
çağ olacak. Buna sebep
olan, çağın sahip olduğu
özgül farklılık olarak kendi
kendimizi imha etme
ihtimali. Zira bu çağ, biz
kendi kendimizi imha
etmeden sona eremez.”[3]*

Demek ki artık Anders'in argümanının özünü tam olarak anlama vakti geldi: Nazizm, (yalnızca) gelenekçi ve gerici bir hareket olarak görülmemeli, o aynı zamanda (ve çoğunlukla), otomatın işlevsel kudretine dair bir öngörü ve bir işlevsellik kültü olarak da görülmelidir.

İnsanların katılımı olmaksızın insanlık dışı işleri yapabilen insan ötesi (*transhüman*) varlıkların uygulamaya konulması: işte Nazizmin mükemmele ermiş hâli. İşlevsel olanın mutlak önceliği, toplumsal dünyanın ekonomik işlevsellik ilkesi uyarınca yeniden inşası. Geri dönülmez bir şekilde ikamet edeceğimiz dünya, bu işte.

İnsanlık Dışı ve Avrupa Merkezli Hümanizmin Çöküşü

*“Yirmi birinci yüzyılın yeni
teknolojileri, hümanist
devrimi tersine çevirebilir,
otoriteyi insanlardan
alarak, bunun yerine insan
dışı algoritmalara güç ve
yetki verebilir.”[4]*

“Aydınlanmanın Sonundan Sonra Ne Başlıyor?” yazısında Yuk Hui, hümanizmi Aydınlanma ile birleştiren bağın, “içinde tüm tarihsel zamanları Avrupa modernitesi bağlamında eşzamanlı kılan ölçütün tümüyle gerçeğe taşınması” olduğunu söylüyor. Burada yön kaybı, aynı zamanda Doğu'nun Batı'da kaybolması söz konusudur. Faşizmin ve yabancı düşmanlığının mutsuz bilinci, bu yönelme aczinden kaynaklanır: karşılığında basit bir kimlik politikası ve estetikleştirilmiş bir teknoloji politikası sunar.”[5]

Dijital küreselleşme süreci, Avrupa modernliğinin ve Batı merkezli Aklın kültürel üstünlüğünün bu senkronize etmeye dönük ölçütünü aşmıştır; biz tam da söz konusu kültürel çöküşü arkasında bırakmış bir dönemde yaşıyoruz.

Bağlayıcı mutasyonlar ve medya tarafından geliştirilmiş sosyal zihne ait bilinçdışının psikotik patlaması nedeniyle, modern çağın “insan” olarak tanımladığı şeyin antropolojik boyutu ortadan kalkmaktadır.

Bu mutasyonun yol açtığı en önemli etki ise şudur: bilinç (duyarlık) ve zekâ, toplumsal olan beynin bilişsel faaliyeti içerisinde çözülmektedir.

Ayrışma, İraksama

Ekonomi ve savaşta zekâ zorunludur: eğer hayatta kalmak istiyorsanız, yenen olmak istiyorsanız, rakiplerinizden daha zeki olmalısınız. Bilinç, gereksiz, hatta birçok durumda zararlıdır. Zekâ ne kadar az duyarlık ile sınırlanır ve yavaşlatılırsa o kadar otomatik hedefleri takip edebilir. Zekâ, duyarlığın sınırlama ve belirsizliklerinden ne kadar serbestleşirse

zeki bir organizma, hayatta kalma ve üstünlük mücadelesinde o kadar etkili olur.

Transhümanist proje, teknolojinin, zeki yaşamın mükemmel bir simülasyonunu sağlayacağı öncülüne dayanmaktadır. Bununla birlikte, bu projenin ulaştığı örtük çıkarım şudur: zeki yaşam duyarlıktan ayrıştırılmalıdır. Zira evrimin ekonomisinin bakış açısından bakıldığında duyarlık, gereksiz bir artık nitelik, bir yavaşlık ve yanlışlık faktörü olarak görülür.

Son iki yüzyılda toplumsal uygarlık tarihini, o sert doğal seleksiyon yasasından kaçma girişimi olarak okuyabiliriz. Toplumsal dayanışma, dünyayı rekabetin olmadığı doğa-karşıtı bir yere dönüştürme girişimi olarak vücut bulmuştur. Politika ve ahlakın, doğal evrim yasası karşısında sahip olduğu özerklik, zekânın gücünün kasten sınırlandırılması üzerine kuruluydu. Zekâ, duyarlıkla sınırlanmadığı vakit, acımasız bir güç olarak konuşlanmaya başlıyor.

İnsan bilgisinin ve insan eyleminin ontolojik özerkliği, hümanist atılımın temelidir. Ancak aynı zamanda modernite, ekonomik bir değerlendirme ölçütü ileri sürmüş ve bilgiyi, “hayatta kalmak için rekabet et” diyen ekonomi ilkesine, güç sahibi olarak etkili olma imkânı üzerinde duran ilkeye indirgemıştır.

Aslında modernite, Hristiyanlığın merhamet ilkesi ile Darwincilerin doğal seleksiyon ilkesi arasında süregiden bir çatışma sahasıdır.

Doğal seleksiyonda başı çekenin ne olduğu sorusunun cevabı esasen net değildir: en uygun organizma, duyarlığın sınırları olmaksızın zekânın gücünü devreye sokan organizmadır.

Demokrasinin toplumsal anlamı, insan yaşamını Darwin’in yasalarından koruma girişiminden doğar: bu girişim, zekâ ve duyarlık bir arada işlediği sürece belirli bir noktaya kadar başarılı olmuştur. Bu yakınsama, Mayıs 1968’de en yüksek noktasına ulaştı, sonra bozuldu ve duyarlık, zekâdan uzaklaşmaya başladı.

Demokrasi finansal kapitalizme teslim oldukça ve dayanışma rekabete yenildikçe, toplumsal uygarlık da çözüldü ve rekabet ilkesi, yaşamın gündelik meşgalelerinde üstünlük kazandı.

Teknolojinin kapitalist rekabete tabi kılınması, paradoksal bir biçimde doğanın doğal seleksiyon ilkesi üzerinden geri dönmesine neden oldu. Darwinci bilimin felsefi çekirdeği, hümanizmin mirasını oluşturan kısıtlamaları, yani etik-politik eylemin özerkliğinin yarattığı sınırlamaları ve sığınakları parçaladı.

Doğa geri döndü ve teknoloji, onun zaferinin aracı oldu.

Dene-yim, Süre ve Ölüm

“Geçmişte sadece insanların yapabileceği çok şey vardı. Ancak şu an robotlar ve bilgisayarlar bize yetişiyor, yakında çoğu görevde insanlardan daha iyi performans ortaya koymaları mümkün. [...] Zekâ duyarlıktan koptuğundan, insanlar ekonomik değerlerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyalar.

Bugüne dek yüksek zekâ, her zaman gelişmiş bir bilinçle el ele gitti. Sadece bilinçli varlıklar, satranç oynamak, araba kullanmak, hastalıkları teşhis etmek veya teröristleri belirlemek gibi çok fazla zekâ gerektiren görevleri gerçekleştirebilirler.”[6]

Bu noktada “zekâ” ve “bilinç” kelimelerinin anlamlarını tespit etmemiz gerekiyor.

Tanımlarım şu şekilde: zekâ, hakkında karar verilebilen alternatiflerle ilgili karar

verme yeteneğidir. Bilinçse hakkında karar verilemeyen alternatiflerle ilgili karar verme yeteneğidir. Zekâ, bilgisayarım ve kombinasyon gerektirir, bilinç ise (estetik ve erotik) duyarlılığı ve etik yargıyı içerir.

Yine de bu cevabın çok kısa ve öz olduğunu hissediyorum, bu yüzden daha derine inmem gerekiyor. Zekâ kavramının çıkarımlarını, Leibniz'in bilgisayarlı ontolojisinden, bilginin iletilmesinde ve yaşamın evriminde ayrık ve sürekli olan arasındaki kavramsal ayırmadan başlayarak geliştirmem gerekiyor.

“Ayrık” terimiyle (“sürekliliğin” aksine), sonlu bilgilere indirgenebilecek bireysel teşekkülleri kastediyoruz. Öte yandan, “süreklilik” terimi ile bilgiye indirgenemeyen deneyim akışını kastediyoruz. Deneyim akışı, esasen duyarlı organizmanın kendinden başkalaşmasının kendine dönük algısıdır. Duyarlık, zaman içinde oluşun (*becoming in time*) sonsuz çeşitlemelerini teşhis eder, zira zaman içinde var olan bir organizmanın kendine dönük algısına dayanmaktadır. “Deneyim (*experience*)” kelimesinin etimolojisi ölümü ima eder: *ex-perire*. Bu yüzden, bilinçli organizma; gerçekliği, bilinçli ve duyarlı organizmanın kaderinde var olan sonluluk arka planı karşısında başkası-oluş olarak algılar.

Descartes'tan beri modern felsefe, kendini *cogito*'ya dayandırdığından, kesinlik de bu bağlamda zekâyâ dayanmaktadır.

Kartezyen mantık uyarınca benliğin, zihnin zekâyâ entelektüel kabiliyetine indirgenmesi, zekâ ile bilinç arasındaki sınırı bulanıklaştırmıştır.

Akıl, dünyanın ayrı terimlerle ölçülebilen bir şeye indirgenmesi, bir ölçünün izdüşümüdür. Benliğin, ölçme yeteneği olarak akla bu şekilde indirgenmesi, geç modern felaketin kökeninde yer alır (Adorno ve Horkheimer bu noktayı *Aydınlanmanın Diyalektiği*'nin önsözünde görmüştür).

Descartes, düşüncenin tartışılmaz varlığının “benliğin” varlığı kanıtlandığını

düşünür, ancak benliğin temelini duyarlık içinde bulmak, daha faydalı ve daha kapsamlıdır: duyumsuyorum öyleyse varım.

Ancak, kendine dönük algının mantıksal bir anlamı yoktur, ayrıca ölçülemez veya ayrık minimal birimlere indirgenemez. Kendine dönük algı için hiçbir ölçü yoktur, çünkü kendine dönük algı, sonsuz bölünebilir olanın alanında, yani süreklilik alanında gerçekleşir.

Varoluş, akla karşılık gelmez. Sadece duyarlık, zihnin ve yargının bütünleşmesine izin verir (etik yargı ve nihayetinde estetik yargı).

Zaman ve Zamansallık

Fiziksel maddenin sonsuz olarak bölünebilir olduğunu varsayan Leibniz, maddenin zamanda ikilendiğinin farkındadır. Madde, eşzamanlı olarak “sonsuzca bölünmüş edimsel ayrık” ve bir deneyim sürekliliğidir.[7]

Deneyimin sürekliliği, sürekliliğin algısı, zaman boyunca açılanan ya da süre olarak zaman boyunca ortaya çıkan bir akıştır. Uzamlı ayrık durumlar toplamının sürekliliği yoğundur. Bu, duyarlık olarak bilinçtir, genişletilmiş dünyanın yoğun biçimde işlenmesidir. Kapsamı genişletilmiş gerçeklikler, algısal tutarlılıklarını ve deneysel sürekliliklerini zamanda oluşun yoğun titreşiminden alırlar.

Bunun anlamı, zamanın nihai güzergâhı olan ölümün, yoğunluk kaynağı olmasıdır.

Carlo Rovelli'nin yazdığı gibi, “Kuantum teorisi, şeyleri, zaman içinde evrildikleri hâliyle açıklamaz, şeylerin karşılıklı ilişkisellik içerisinde nasıl evrildiklerini tanımlar.”[8]

Zeno ve kaplumbağa zamanından beri, maddenin (ve zamanın) sonsuz bölünebilirliği sorunu mühimdir. Zekâ ve bilinç arasındaki ilişkiyi tanımlamak için, zekânın bir toplamı ayrı birimlerin bir bileşimi olarak tanıma (yani, zamansal bir genişlemeyi, geleneksel zamanın ayrı

birimleri cinsinden hesaplama) becerisi olduğunu söyleyelim.

Diğer yandan duyarlık olarak bilinç, maddenin ve zamansallığın sürekliliğini deneyimleme yeteneğidir.

Süre ve Eşzamanlılık isimli çalışmasında Henri Bergson şunu söylüyor:

“Bilinci devreye sokmadan gerçeklikten süre olarak söz edemeyiz [...] Matematiksel düşünen biri bunu fark etmeyecektir, çünkü haklı olarak, şeylerin doğasıyla değil, ölçümü ile ilgilenmektedir. [...] Süre, esasen artık var olmayan bir şeyin var olan bir şeye doğru uzamasıdır.”[9]

Zihinsel etkinlik, zaman algısından, beden-zihin çözülmesinin bilinçaltı farkındalığından ayrılamaz: Bilinçli duyarlı organizma için ölüm öteki-oluş anlamına geldiği ölçüde, burada söz konusu olan, ölümün bilinçaltıdır. Bu nedenle, bilinci ölümün bilişsel çıkarımı olarak tanımlayabiliriz.

Bergson, saatlerde ve metaların ekonomik değerinde nesneleşen bilgisayarlı zamanı, bilgisayarlı indirgenemez bir süre olan yaşanmış zamansallıktan (*temps vécu*) ayırır.

Bilgisayarlı zaman, matematiğin ve ekonominin konusudur ancak toplum, hedefi ölüm olan bilgisayarlı hesaba tabi tutulamayan ölümün zamanında yaşamaktadır. Etik ve estetik, bu bilgisayarlı olmayan zamanı düşünmek için en uygun alanlardır. Ancak etik ve estetik yarguların zekâyla pek ilgisi yoktur, kesinlik ve doğrulukla ise hiç ilgileri bulunmamaktadır.

Transhümanizm, bilgisayarlı varoluşla karıştıran bir ideolojidir ve tam da bu nedenle felsefi bir aldatmacadan başka bir şey değildir. Bilgisayarlı olanın zorla bilgisayarlı maruz bırakılmasının

gölgesinde büyüyen insanlık dışı bunamanın diğer yüzüdür.

Bu noktada artık yok oluşu, zamanın algılanmasının koşulu olan ölümü ve benliğin titreşimsel konumlanmışlığı olarak bilinci düşünmeye başlamalıyız.

Rovelli şunu söylüyor:

“Bana ölüm korkusu, evrimin bir hatası gibi geliyor: Birçok hayvanın içgüdüsel bir dehşete düşme yetisi vardır, dolayısıyla bir avcı yaklaşırsa hepsi kaçır. Bu, tehlikeden kaçınmalarını sağladığı için sağlıklı bir tepkidir. Ancak seleksiyon, geleceği tahmin etme konusunda aşırı kabiliyetli, aşırı büyük frontal loblu tüysüz maymunlar üretti. Bu, yararlı bir ayrıcalık, fakat bunda riskli bir yan var, o da şu: her daim ölümün kaçınılmazlığını görüyoruz, bu da sürekli bir dehşet hâlinde, bundan kaçma gereksinimini tetikliyor.

Bu nedenle, ölüm korkusunun iki bağımsız evrimsel baskıyı birleştiren tesadüfi ve saçma bir rahatsızlık olduğunu düşünüyorum: beynimizdeki kötü otomatik bağlantıların bir ürünü. Her şeyin sınırlı bir varoluş zamanı vardır. Buna İnsan ırkı da dâhil.”[10]

Franco “Bifo” Berardi

Şubat 2019

Çeviri: [İştiraki]

Kaynak: <https://www.e-flux.com/journal/98/257322/sensitive-consciousness-and-time-against-the-transhumanist-utopia/>

Dipnotlar

[1] Jean Baudrillard, *Symbolic Exchange and Death* (Sage Publications, 1993), s. 9.

[2] Ray Kurzweil, *The Singularity Is Near: When Humans Transcend Biology* (Viking Books, 2005), s. 25, 28.

[3] Günther Anders, *Die Atomare Drohung: Radikale Überlegungen zum atomaren Zeitalter* (Taschenbuch 2003), s. 93.

[4] Yuval Harari, *Homo Deus* (Penguin Random House, 2015), s. 397.

[5] Yuk Hui, "What Begins After the End of the Enlightenment?," *e-flux journal* Sayı. 96 (Ocak 2019).

[6] Harari, *Homo Deus*, s. 361.

[7] Gottfried Wilhelm Leibniz, Letter to Burchard de Volder, Stefano Mugnai, *Introduzione alla filosofia di Leibniz* (Einaudi, 2001), s. 114, çeviri bana ait (-FBB).

[8] Carlo Rovelli, *L'ordine del tempo* (Adelphi, 2017).

[9] Henri Bergson, *Durée et Simultanéité* (Presses Universitaires de France, 1922), s. 48.

[10] Rovelli, *L'ordine del tempo*.

Büyük Yeşil Yalan

Dünya Yaban Hayatı Fonu (WWF) 5 Haziran 2020 günü kısa bir video yayınladı.[1] Videoda Britanya'nın "milli hazine"si kabul edilen, korumacılığın önde gelen ismi Sör David Attenborough bize, "dünyayı kurtarmanın mümkün olduğunu" söylüyor. Ayrıca konuşmasında kendilerinin, dünyanın sonsuza dek faydasını göreceği, onu istikrarlı ve sağlıklı kılacak bir plana sahip olduklarını iddia ediyor. Ne var ki bu planın itiraz edilmesi gereken birçok yönü var. Dünya Yaban Hayatı Fonu'nun (WWF) planı, esasen on dokuzuncu yüzyıla ait şu ırkçı iddiayı yeniden gündeme getiriyor: "Dünyada çok fazla yanlış insan var ve bunlar hepimizi tehdit ediyorlar."

WWF'in planı, dört emir üzerine kurulu:

1. Zarar veren tüm işlemleri durdurun.
2. Yeni yeşil teknolojiye geçilsin.
3. Nüfusu azaltın.
4. Hâlihazırda elimizde olan doğal zenginliği muhafaza edin.[2]

Zararların sonlandırılması ve varolanın korunması ile ilgili bu iki maddenin hiçbir hayrı olmayacağı açık. Demek ki elimizde gezegenin sorunları konusunda sunulmuş iki öneri kalıyor: yeni yeşil teknoloji ve nüfusun azaltılması.

Yeni yeşil teknoloji önerisi, esasen şu tür sorularla işe başlıyor: "Enerji kaynağımızı değiştirirsek tüm işler eskisi gibi yürütülebilecek mi? Petrol ve kömürün

yerine rüzgâr ve güneşi koyduğumuzda, dünya kurtulacak mı?"

Ne var ki bu soruları soranlar, "yeni yeşil teknoloji"nin kuruluşu noktasında kullanılacak köle emeğini ve çocuk emeğini, oluşacak karbon ayak izini hiç sorgulamıyorlar. Bugün Kongo'da kobalt madenlerinde küçük çocuklar çalışıyorlar.[3]

Peki elitlerin aşırı tüketim üzerine kurulu hayatlarıyla derinleştirdikleri eşitsizliklere ne olacak? Eğer dünya, Milano'da, içi dünyanın en zenginleriyle dolu olan, ünlü opera binası olsaydı, diyebilirdik ki gezegendeki herkesin sahip olduğu toplam paranın üçte ikisi o binada bulunuyor![4] Bu bağlamda, bugün doğa ve dünya için planlar hazırlayanlar, bu çarpıcı detayın gelecekte değişeceği konusunda bir garanti verebiliyorlar mı?

Bu insanlar, Sahraaltı Afrikası'nda bir insanın, bırakalım WWF'in para babası yöneticilerini bir kenara, ortalama bir Amerikalının bir hafta tükettiğini bir yılda tüketiyor oluşu veya Güney Sudan'da bir insanın iki yılda harcadığı enerjiyi Amerikalının bir haftada harcıyor oluşu konusunda ne söylüyorlar?[5]

Ayrıca doğaya zarar veren işlemlerden gerçekte kimler sorumlu? Her şeyin ötesinde, bugün dünyada aç yaşayıp aç ölen yüz milyonlarca insan var ve bu insanlar, pratikte oluşan kirlilik konusunda zerre sorumluluğa sahip değildirlir.

Evet, fosil yakıt tüketimini durdurmak hayati önemdedir, ama "dünya" petrol yerine yenilenebilir yakıtlar tüketerek kurtulabilir mi? Sırf farklı şirketlere yatırım yaptılar diye elitler eski alışkanlıklarından vazgeçecekler mi?

Attenborough ve WWF'teki elitist ideoloji kendisini, asıl nüfusun azaltılması önerisinde açığa vuruyor. Bu insanlar, benim gibi, iki yüz yıldır aşırı nüfus çığırkanlarının ırkçı, öjenist olduklarını, aşırı nüfus iddiasının bilimle bir alakasının bulunmadığını bıkıp usanmadan dile

getirenlerin saldırılarına maruz kalmayacaklarını düşünüyorlar.

Bu yazarlar çıkıp bir de “nüfusu adilane bir yaklaşımla, olabildiğince düşük seviyede istikrara kavuşturmak” gerektiğinden bahsediyorlar. “Azaltmak” yerine “istikrara kavuşturmak” tabirini kullanan bu kişiler, “adilane” lafiyla da eleştirileri savuşturabileceklerini zannediyorlar. Aslında bu kişiler, aşırı nüfus konusunda yaktıkları ağıtın kendisinin sorunlu olduğunu görmüyorlar.

Bu ideologların kulağına kar suyu kaçırın gerçek şu: Kuzey’deki nüfus, birkaç kuşaktır azalıyor. Buradaki nüfusun hâlen daha artıyor olmasının sebebi, Güney’den gelenler.[6]

En büyük nüfus artışı, Sahraaltı Afrika’sında. Buradaki nüfus yoğunluğu, epey düşük. Bu bölgede yaşayan insanlar, dünya kaynaklarının çok küçük bir kısmını kullanıyorlar.[7] Çünkü buradaki doğal zenginlik, Kuzey’deki insanlarca çalışıyor.[8] Attenborough’nun binlerce kez yaptığı gibi, bir kez uçağa binip bu bölgenin üzerinde gece vakti uçarsanız, Afrika’nın Avrupa’ya kıyasla ne kadar az enerji tükettiğini görürsünüz.

Başka bir ifadeyle, eğer aşırı nüfusun çevreyi tehdit ettiğine dair bir endişeniz varsa o vakit siz gerçek tehdit karşısında körsünüz demektir. Asıl tehdit, Güney’deki fakirlerin sayısındaki artış değil, Kuzey’deki zenginlerin aşırı tüketimi.

Aşırı nüfus diye bir tehdit yok ortalıkta. Ama gene de bir kesim, bu tehdiye dair kimi endişelere sahip. Bu kesim, başka yakıt türlerinin fosil yakıtın yerini alması gerektiğine inanan, aynı zamanda beyaz ırkın sayıca Afrikalıların, Asyalıların ve Latin Amerikalıların gerisinde kaldığını düşünen faşistlerden oluşuyor.

Birçok ilerici isim, bu kanaatin ne denli yaygın olduğunu görmüyor. Bir yüzyıldır aşırı sağ, nüfusun fazla olduğunu söyleyen teoriyi kendisine kurucu ilke olarak benimsemiş.[9] Ekofaşistler de çevrenin yağmalandığını söylüyorlar, onun

korunması gerektiğinden bahsediyorlar. Bu teori, ırkçılığı ve göçmen karşıtlığını temel alıyor.[10] Bugün ilerici isimler, ekofaşistlerle belirli görüşler konusunda ortaklaşıyorlar.

WWF’in videosunda nüfusun düşük düzeye çekilip istikrara kavuşturulmasından bahsediliyor. Bu esnada videoda Ganj nehri kıyısındaki insanlar gösteriliyor. Burada kastedilen çok açık: dünyamızı aslında fazla üreyen Avrupalı olmayanlar tehdit ediyor.

Kâinata dair bilmecelelere, hatta bir gezegenin sorunlarına cevap bulunacak yer, sosyal medya değil. WWF, epey para harcadığı bu kısa videoyu sosyal medyadan paylaşıyor. Anlamı doğru aktarması gereken çekimler öncesinde senaryoya son hâlini belirli uzmanlar veriyorlar. Attenborough’un çalışanları, hatta belki de kendisi, son kurguya onay veriyor, zira o, dünyanın en deneyimli yayıncısı. Ele aldığı her meseleye azami dikkati gösteren bu adamın hiçbir şeyi şansa bırakmadığını bilmek gerekiyor.

Benim gibi insanlar, sosyal medyada yayınlanan filme hemen tepki gösteriyorlar. Şikâyetçi oluyoruz ve Attenborough’nun filmi yayından kaldırıp özür dilemesini istiyoruz.[11] Ama her şey için çok geç. Sonuçta WWF gibi yapılar, inandıkları şeyleri söylüyorlar.

Bu hikâye bana, 1994’te WWF’in sağdan soldan para topladığı, “Amazon’u yok eden yerlileri ortadan kaldırmak için üzerlerine bir antropolog mu yoksa asker mi göndersek?” sorusunu sorduğu günleri anımsattı.

Evet, WWF o günlerde para babalarının değil, yerlilerin ormanları yok ettiklerini söylüyordu.[12] Oysa yerliler, dünyanın en büyük yağmur ormanlarını yok etmiyor, aksine onları koruyorlardı. Yerlilerin kontrolündeki bölgelere ait uydu fotoğrafları ve buralarda biyolojik çeşitliliğin daha yüksek olduğunu söyleyen veriler, bu gerçeği ortaya koyuyor.

Asıl üzücü olansa Attenborough ve WWF’in inandığı şey. Bu inançsa meseleleri idrak

eden insanların kontrolü ele geçirene dek değişmeyecek. O güne dek bu kişiler, Kuzey’de kendi propaganda çalışmalarını yürütecekler, hatta yalanlarını birçok ilericiye bile inandıracaklar.

Bugün çevre bilinci olan birçok beyaz, “aşırı üreme”nin dünyayı yok edeceğini, dolayısıyla gezegeni barbar sürülerine karşı korumanın “kutsal” bir görev olduğunu düşünüyor. Oysa bu, yüz yıldır ısıtılıp ısıtılıp tekrar gündeme getirilen bir yalan. Bu yalan, ırkçılığın ve göçmen karşıtlığı siyasetinin bir parçası. Şirketler ve büyük vakıflar, bu yalanı büyütme ve güçlendirmek için tonla para akıtıyorlar. Söz konusu ideoloji, devletlerden büyük destek görüyor.

En kötüsü de bu yalanı ortalığa yayanların, bugün milyarlarca doları, “yeni doğa düzeni” dedikleri o korkunç plan için tahsis ediyor olmaları. Bu plansa bugüne dek görülmüş en büyük miktarda toprağın gaspetilmesini öngörüyor. Bu zenginler, “korunaklı alanlar” diye belirledikleri, esasen dünyanın üçte birinden fazlasını ifade eden toprağı kontrol altına almak istiyorlar. Bunun için o topraklardaki yerli halkı kovmak adına orduları, özel milisleri görevlendiriyorlar.[13]

Eğer dünyayı gerçekten kurtarmak istiyorsak, bu türden yıkıcı sonuçlara yol açacak girişimlere karşı mücadele etmek zorundayız. Kanaatimce bu, hiç bitmeyecek bir mücadeledir. Tıpkı taassup, zorbalık ve hastalıklarla mücadele edildiği gibi bu tür yaklaşımlarla da mücadele edilmelidir. Ya milyarlarca dolardan ya da milyarlarca hayattan yana olacağız.

Bugün Attenborough ve WWF, “hepimizin gurur duyabileceği bir gezegeni yaratma şansına sahibiz” diyor. Bu sözü söylerken arkada bilim kurgu filmlerinde gördüğümüz bir şehir manzarasına yer veriliyor.

Bu görüntü, aslında Singapur’daki “Körfez Bahçeleri” isimli tema parka ait. İnşaatına 700 milyon dolar harcanan bu tema parkın işletmesi için her yıl 20 milyon dolar harcıyor.[13] Bekleneceği üzere bu

fütüristik “bahçeler”, ülkede kaldıkları süreyi uzattıkları takdirde hapis cezalarına çarptırılan veya dayak yiyen göçmen işçilerce inşa edildiler.[14] Singapur’da düşük ücretlere çalışan işçilerin büyük bir kısmı, Hintli.[15] Kim bilir, belki de bu işçiler içinde WWF’in filminde gösterilen Ganj sahnesinde yer alan birileri vardır.

Attenborough ve WWF’in gelecek tasarımı, tam da zenginlere tahsis edilmiş tema parkta karşılık buluyor. Bu sebeple benim gibi insanlar, milyar dolarlar mı milyarlarca insanın hayatı mı sorusunu hayattan yana duran bir cevapla karşılıyorlar.

Stephen Corry

26 Haziran 2020

Çeviri: [İştirakî]

Kaynak:

<https://www.counterpunch.org/2020/06/26/the-big-green-lie/>

Dipnotlar

[1] Survival International, 5 Haziran 2020. <https://twitter.com/Survival/status/1268935324232814592>

[2] Tam metin şöyle: “Dünyayı kurtarma meselesi birdenbire gündemimize girdi. Bizim bir planımız ar. Ne yapmamız gerektiğini biliyoruz. Doğaya zarar veren işlemleri durdurun, yeni yeşil teknolojiye geçilsin, nüfusu adilane bir yaklaşımla, olabildiğince düşük seviyede istikrara kavuşturulalım, hâlihazırda elimizde olan doğal zenginliği muhafaza edelim ve sonsuza dek faydasını göreceğimiz, istikrarlı ve sağlıklı bir dünya kuralım. Hepimizin gurur duyabileceği bir gezegeni yaratma, kendimiz ve dünyadaki herkes için kusursuz bir yuva oluşturma şansına sahibiz.”

[3] “This is what we die for”: Human rights abuses in the Democratic Republic of the Congo Power the global trade in cobalt, Londra: Amnesty International, 2016. <https://www.amnesty.org/download/Documents/AFR6231832016ENGLISH.PDF> (erişim tarihi: 23 Haziran 2020)

[4] The world’s billionaires own as much wealth as 60% of the earth’s population. Lawson, Max, Anam Parvez Butt, Rowan Harvey, Diana Sarosi, Clare Coffey, Kim Piaget ve Julie Thekkudan. Time to care: Unpaid and underpaid care work and the global inequality crisis. Oxford: Oxfam International, 2020, <https://oxfamlibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620928/bp-time-to-care-inequality-200120-en.pdf> (erişim tarihi: 23 Haziran 2020)

[5] “GDP per capita (current US\$)”, *World Development Indicators*, 2018, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=US-ZG> (erişim tarihi: 23 Haziran 2020)

[6] The United Nations Department of Economic and Social Affairs, "Migration and population change – drivers and impacts", *Population Facts*, Sayı 2017/8 (2017).

[7] "Population growth (annual%)", 2018, https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.GROW?locations=EU-ZG-US-AU-CA-NZ&name_desc=false (erişim tarihi: 23 Haziran 2020)

[8] McVeigh, Karen. "World is plundering Africa's wealth of 'billions of dollars a year'", 24 Mayıs 2017, <https://www.theguardian.com/global-development/2017/may/24/world-is-plundering-africa-wealth-billions-of-dollars-a-year> (erişim tarihi: 23 Haziran 2020)

[9] Bowles, Nellie. "'Replacement Theory,' a Racist, Sexist Doctrine, Spreads in Far-Right Circles", 18 Mart 2019, <https://www.nytimes.com/2019/03/18/technology/replacement-theory.html> (erişim tarihi: 23 Haziran 2020)

[10] Corry, Stephen, "The Colonial Origins of Conservation: The Disturbing History Behind US National Parks", 25 Ağustos 2015, <https://truthout.org/articles/the-colonial-origins-of-conservation-the-disturbing-history-behind-us-national-parks/> (erişim tarihi: 23 Haziran 2020)

[11] WWF UK, 5 Haziran 2020, https://twitter.com/wwf_uk/status/1268933761573490689.

[12] Örneğin: Coca-Cola, Tata, KPMG, Adamjee, AES, Indus Basin vb.

[13] Daha fazla bilgi için şuraya bakılabilir: Survival International, Rainforest Foundation UK and Minority Rights Group International. The 'Post-2020 Global Biodiversity Framework' – a new threat to indigenous people and local communities?. London: Survival International, 2020, <https://assets.survivalinternational.org/documents/1908/post-2020-biodiversity-framework-briefing-final-survival-rfuk-mrg.pdf> (erişim tarihi: 23 Haziran 2020)

[14] "Final cost for Gardens by the Bay within budget: Khaw", 15 Ekim 2012, <https://www.asiaone.com/News/Latest+News/Relax/Story/A1Story20121015-377822.html#:~:text=He%20estimated%20that%20the%20annual,of%20operating%20the%20outdoor%20gardens.> (erişim tarihi: 23 Haziran 2020)

Suneson, Grant. "These are the 25 richest countries in the world", 8 Temmuz 2019, <https://www.usatoday.com/story/money/2019/07/07/richest-countries-in-the-world/39630693/> (erişim tarihi: 23 Haziran 2020)

[15] Ratcliffe, Rebecca. " 'We're in a prison': Singapore's migrant workers suffer as Covid-19 surges back." 23 Nisan 2020, <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/23/singapore-million-migrant-workers-suffer-as-covid-19-surges-back> (erişim tarihi: 23 Haziran 2020)

Pedofili ve Sol

Fransız hukuk sistemi, bir ergenlik yaşı (rıza yaşı) belirleme konusunda neden isteksiz?

Bunun muhtemel nedeni, Mayıs 1968 sonrasında yaşanan gelişmeler. Bu dönemde öğrenciler, kapitalizme, tüketime, elitist ve adaletsiz olduklarını düşündükleri kurumlara ve değerlere karşı eylemler gerçekleştirdiler, kitlesel gösteriler ve grevler örgütlediler. Eylemler, kültür devriminin birer ifadesiydi ve bu devrim, Fransa'nın kimliği üzerinde kalıcı bir iz bıraktı. 1968 sonrası her şey değişti. Örneğin çocuklar, cinsel varlıklar olarak görülmeye başlandı. Pedofili, cinsel yönelim olarak kabul edildi, özgürlük anlayışının bir parçası olarak değerlendirildi.

Zamanla pedofili savunucuları, bilhassa elit entelektüel kesim içerisinde güçlendi. Gazetelerde yetişkinlerle çocuklar arasındaki ilişki meselesine ve çocukların özerkliğine dair birçok haber çıktı. "Yetişkinlerle çocuklar arasındaki ilişkinin cinsellikle ilgili niteliğini tanımak, burjuva düzenine karşı gelmenin yollarından biridir" denildi.

Fransa'da gösteriler sonrası cinsel özgürlüğün ve yaşam tarzlarının serbest olduğu bir ortam oluştu. Bu ortam, pedofili yanlısı hareketi güçlendirdi. Pedofili yanlısı aktivistler, Pedofili Kurtuluş Cephesi, Farklı Çocukluk İçin Araştırma Faaliyeti ve Farklı Çocukluk Araştırma Grubu gibi isimlerde dernekler kurdular. Pedofiller,

sübyancılar, *Arka*, *Küçük Çapkın*, *Yavru Kurt* isiminde dergiler çıkarttılar. Guy Hocquenghem, Gabriel Matzneff ve René Schérer gibi Fransız entelektüeller, hareketin sözcülüğünü üstlendiler: bu süreçte pedofili karşıtları, "gerici" olmakla suçlandılar. Ayrıca pedofiller, cinsel istismar suçlusunu değil, tıpkı eşcinseller gibi, "gerici" yasaların birer mağduru olarak tarif edildiler. Bu düzlemde eşcinselliği ve pedofiliyi suç kılan yasalara karşı çıkılmaktaydı.

Bazı feministler, aile terapistleri ve hükümetteki bir avuç kadın harekete karşı çıktı. Bu kişiler, yetmişlerde ve seksenlerde pedofiliyi sahiplenen Fransız entelektüellerin halkın genel kanaatini dikkate almadıklarını, toplumsal ve ailevi uygulamalardaki gerçekliği görmediklerini söylediler.

Bu dönemde medyanın ve aydınların belirli bir kesimi pedofiliyi savunurken, doksanlarda ani bir dönüşüm yaşandı. Kamuoyu, çocuk tacizine ve enseste dikkat kesildi. Aile içi şiddet sorununu ele alan baskı grupları, özellikle feminist örgütler, bu meselelere daha fazla ilgi gösterilmesini sağladılar.

Bu süreçte pedofili yanlısı aktivistler, bir güçle karşılaştılar. Fransız halkı, bir yetişkinin çocukla girdiği cinsel ilişkinin eşit bir ilişki olmadığını düşünüyordu. Bunun üzerine pedofili yanlısı hareket, ilişkiyi "simetrik" kılmak için uğraşmaya başladı. Bu kişiler, yazılarında çocukları "net düşüncelere sahip, feraset ve iradeyle donatılmış kişiler" olarak tarif etmeye başladılar. Buradan da çocukların yetişkinlerle aynı haklara sahip olmaları gerektiğini söylediler. Hatta çocukların korunması gerektiği anlayışının ataerkil olduğunu söyleyip, bu korumanın çocuğun kişisel bütünlüğünü tehlikeye soktuğunu iddia ettiler.

Mayıs 1968 sonrası Fransız entelektüeller, devletin reşit olmayan çocukları cinsel istismara karşı koruma yetkisi almasına karşı çıktılar. Bu itirazın en önemli örneği, 26 Ocak 1977'de *Le Monde*'de yayınlanan

dilekçe idi. Metne Jean-Paul Sartre, Simone de Beauvoir, Félix Guattari, Gilles Deleuze, Jacques Derrida, Roland Barthes, Jacques Rancière, Jean-François Lyotard, Philippe Sollers, André Glucksmann ve Louis Aragon gibi aydınlar imza attı. Dilekçe, çocuklarla cinsel ilişkiye girdikleri için yargılanan üç adamı savunmak için kaleme alınmıştı. Dilekçede şu söylenmekteydi:

“Fransız hukuku, 13-14 yaşındaki çocukların hüküm verme ve cezalandırma konusunda gerekli olan idrake sahip olduğunu söylüyor, ama çocuğun duygusal ve cinsel hayatı söz konusu olduğunda bu beceriyi hasırlatı ediyor.”

Dilekçeyi imzalayanlara göre çocuklar ve ergenler, cinsel hayatlarını yaşama hakkına sahiplerdi. Mahkemeye çıkartılan üç adam beş yıl hapis cezası aldı, ama cezalarının tamamını yatmadı.

1979’da *Liberation*’da başka bir dilekçe yayınlandı. Bu dilekçe ise altı ve on iki yaşında iki kız çocuğu ile cinsel ilişki kurmuş bir adam ile ilgiliydi. Dilekçeye aralarında Christiane Rochefort ve Pascal Bruckner gibi 63 isim imza attı. Dilekçeye imza atanlar, kızların durumdan memnun olduklarını söylüyorlardı. Hatta “Çocukları sevmek, aynı zamanda onların bedenlerini sevmek demek. Arzu ve cinsel oyunlar, çocuklarla yetişkinler arasındaki ilişkinin parçasıdır” diyorlardı. İddialarına göre “ilişkiye giren adam, kızları düşünmüş, onlarla bir tecrübe yaşamış, kızlar, onda buldukları mutlulukla ailelerini de mutlu etmişti.” Bu isimler, rıza yaşının (ergenlik yaşının) bir tuzak olduğunu, Fransa’da çocukların 13 yaşından itibaren eylemlerinden sorumlu olmaya başladıklarını söylüyorlardı. Aynı kişiler, “madem ilâç alabiliyorlar, seçtikleri kişiyle seks de yapabilirler” diyorlardı.

Bu Fransız aydınlar göre çocuklar, kendi cinsel hayatlarını yönetme hakkına sahiplerdi. Bu türden bir özgürlük yorumu, çocuklara cinsel ilişkiyle mutlu olma yetkisi veriyordu. Rıza göstermeleri, doğal bir sonuçtu. Aksini iddia etmekse lütuflardı. Çocuklara insan olarak saygı duymamak demektir.

1978’de katıldığı bir radyo programında Michel Foucault, çocuklarla seks yapma konusunda şunu söylüyordu: “Bir çocuğun olan biteni izah edemeyeceğini, rıza gösteremeyeceğini söylemek, hoş görülmesi, kabul edilmesi mümkün olmayan iki ayrı istismar biçimidir.”

Bu süreçte sosyologlar, Fransa’da çocuklara yönelik tacizlerin sayısının 1972’den itibaren arttığını söylediler. 1982’deki bir rakama göre çocuklara yönelik cinsel saldırılar, yaklaşık yüzde 22 arttı.

Sonraki süreçte bahsi geçen dilekçeleri yayınlayan *Le Monde* ve *Liberation* yandaşlarını düzeltmeye çalıştı. Gazeteci Sorj Chalandon, 1968 sonrasında Fransa’nın devasa bir toplumsal deneye tanıklık ettiğini söyledi. Gazeteci, bu deneyin pedofiliyi de içerdiğini düşünüyordu: “Ahlak düzeni. Düşman oydu. O dönemde *Liberation* yaygın olarak yaşanan baş dönmesinin bir tezahüründen başka bir şey değildi.” Yazara göre o dönemde her türden otoriteye karşı çıkılıyordu. Bu dönem, ona göre bir tür laboratuvar işlevi görmüştü.

Marie Doezema

Çeviri: [İştirakî]

Kaynak:

<https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/03/frances-existential-crisis-over-sexual-harassment-laws/550700/>

Eşcinselleştirme

Öjeni ve Çocuklarda Eşcinselleştirme Uygulamaları

Öjeni (soy ıslahı) uygulamaları, çocukların eşcinselleştirildiği müdahaleler ile birlikte Avustralya'ya yeniden giriş yaptı.

Aile Mahkemesi'nin işbirliği ile artık on yaşındaki çocuklara “cinsel kimlik rahatsızlığı” veya “cinsiyetinden hoşnutsuzluk” teşhisi konulduktan sonra ergenliği geciktiren ilâçlar veriliyor.

Burada çocuğun 16 yaşına geldiğinde çapraz cinsellik hormonlarına sahip olması ve cinsel organlarını 18'inde ameliyatla kaldırması murat ediliyor.

Geçmişten Miras Uygulamalar

Bugün çocukların eşcinselleştirilmesine dönük uygulamalarla geçmişte soy ıslahı gerekçesiyle yapılan cinsiyet ameliyatları ve ilâç tedavileri arasında kimi benzerlikler mevcut.

Her iki tedavinin arkasındaki fikirler, esasen biyolog, endokrinolog (iç salgı bilimi uzmanı) ve psikiyatrist gibi cinsellikle alakalı bilim insanlarına ait. Bu iki uygulama türü de belirli sorunlu davranışların biyolojik temeli bulunduğu ve bu sorunun cinsellikle alakalı özellikleri değiştirecek tedavilerle giderilmesinin mümkün olduğuna dair fikre dayanıyor.

Tarihsel açıdan öjeni uygulamalarında amaç, ekonomik açıdan alt sınıflara mensup insanların, “geri zekâlılar”ın,

fahişelerin, suçluların, çingenelerin, ahlaken kusurlu kabul edilenlerin, lezbiyenlerin ve geylerin kontrol altına alınması.

Geçmişte lezbiyenler ve geyler, hadım etme, rahim alma, kısırlaştırma ve lobotomi gibi cerrahi müdahalelerle öjenik tedavilere maruz kalıyorlardı.

Eşcinsel olma çabası içinde olan erkekler, kadınlara veya başka erkeklere çekici geliyor ama genel kabule göre kadınlar, “transgender” (eşcinsel) olarak teşhis edilmezden önce de lezbiyen olabiliyorlar. Çocuklarda cinsel kimlik rahatsızlıklarını tedavi eden uzmanların da bildiği üzere, ebeveynleri tarafından teşhis için doktora götürülen erkek çocukların dörtte üçü, ileri yaşlarda eşcinsel veya biseksüel oluyor.

Bugün eşcinselleştirilmiş yurttaş ve doğru cinsellik fikrini çocukları eşcinselleştiren düzen ve yetişkinler destekliyor.

İlk Müdahale

Çocukların eşcinselleştirilmesine dönük uygulamalar, esasen eşcinsel yetişkinlerin ortaya koydukları pratiklerin giderek normalleşmesinin bir sonucu.

Erkek eşcinsel aktivistlerin dediğine göre çocukların ergenliğe girdiklerinde yaşayacakları şeylere tanık olmalarına mani olma noktasında ilk müdahale çok önemli. Bu insanlar, ergenlikteki fiziksel değişikliklerin kişiyi istenilen cinsiyete ikna etme hususunda ileride güçlülere yol açtığını ifade ediyorlar.

Eşcinsel örgütleri ve internet siteleri, ebeveynlere ve uzmanlara eşcinsellik tedavisinin ilerlemek için uygun yegâne yol olduğunu söylüyorlar. Onlara göre çocukların kendilerine zarar vermesine ve intihar etmesine ancak bu şekilde mani olunabilir.

Çocuk, doğuştan gelen biyolojik cinsiyetine uygun davranışlar sergilemediğinde ona “cinsel kimlik” rahatsızlığı teşhisi konuluyor. Elde bu konuda gerekli tek bir fiziksel test bile yok, bu sebeple klinisyenler, çocukların ve ebeveynlerin

değerlendirmeleri üzerinden hareket ediyorlar. Çocuklara “cinsiyetinden hoşnutsuzluk” teşhisi koyarken geçerli olan kriterler ise diğer cinsiyete sahip olma konusunda güçlü bir istek duyma, kendisinin öteki cinsiyetten olduğunu ısrarla dile getirme ve diğer cinsiyetle bağlantılı kültürel davranışlar sergileme gibi başlıkları içeriyor.

Avustralya Örneği

Avustralya’da çocukların eşcinselleştirilmesi, genelde çocukların ebeveynlerinin veya vasilerinin istediği bir durum. Sonrasında bu talep, Aile Mahkemesi’ne taşınıyor. Örneğin 2004’te Alex isimli 13 yaşındaki bir kız, mahkeme emri ile eşcinselleştirildi.

Nisan 2011’de ise yedi yaşında iken cinsel kimlik rahatsızlığı teşhisi konulan Jamie isimindeki bir erkek çocuk, on yaşına geldiğinde eşcinselleştirildi.

Mahkemede Jamie’nin “uzun sarı saçlarıyla oldukça çekici bir kız” olduğu, “kendisinin bir kızın nasıl olması gerektiği ile ilgili kültürel klişelere tam anlamıyla uyduğu” söylendi.

Jamie’nin anne ve babası, çocuklarında rahatsızlık bulunduğunu ispatlamak için birçok delil öne sürdü: Çocuk, iki yaşında iken kendisinin kız olduğunu söylüyordu, kızların oynadığı oyuncakları seçiyordu ve arkadaş olarak hep kızlarla oynuyordu. Annenin dediğine göre asıl “dönüm noktası” ise Jamie’nin *Opera’daki Hayalet*’i izlemek için ailecek dışarı çıkarlarken “balo elbisesi” giymek istemesiydi.

Kahçı Etkiler

Çocukların eşcinselleştirilmesinde başvurulan ilaç tedavileri ve cinsiyet ameliyatları, üreme haklarına ve bedensel bütünlüklerine zarar verebiliyor, ayrıca ileride sağlık sorunlarına yol açabiliyor.

16’sında ergenliği geciktirici ilaçların verilmesi ardından da çapraz cinsellik hormonlarına müdahale edilmesi kısırlaşmaya sebep oluyor. Sonuçta da

sperm ve yumurtalıklar olgunlaşmıyor. Uzun vadede bu tür tedavilerin nasıl sonuçlar doğurduğunu kimse bilmiyor.

Toplum nezdinde uygun ve elverişli kabul edilmeyen insanların kısırlaştırılmasını öngören uygulamalara onlarca yıldır başvurulmuyordu. Ama görülüyor ki doğuştan “eşcinsel” kabul edilen çocuklar benzer türden uygulamalara maruz kalıyor, çünkü bunlar kültürel düzlemde kabul gören cinsiyet rollerine uymuyorlar.

Geçmişin öjeni uygulamalarında olduğu gibi bugün de feministleri içeren ilerici kesim, çocukların eşcinselleştirilmesinin “makul bir uygulama” olduğunu düşünüyor, dolayısıyla onu eleştirme gereği duymuyor.

Sheila Jeffreys

7 Kasım 2011

Çeviri: [İştiraki]

Kaynak: <https://theconversation.com/eugenics-and-the-practice-of-transgendering-children-3838>

Femonasyonalizm

Bir Kavşak Olarak Femonasyonalizm

Bugün sağ milliyetçi partiler, kimi önemli feministler/femokratlar ve muhtelif neoliberal siyasetçiler, İslam ve göçmen karşıtlığı denilen kavşakta bir araya geliyorlar. Bu kavşakta aktörler ve hareketler, özerkliklerini yitirmeden belirli bir mekânda buluşuyorlar, ama asla homojen bir yapı veya bir kimlik meydana getirmiyorlar.

Bugün birçok feminizm ve eşcinsel karşıtı sağcı parti, sağ siyasetçi ve neoliberal çevre, feminizme ve eşcinselliğe destek sunuyor. Bu desteğe bazı feminist ve lubunya çevrelerinin İslam düşmanı ajandalara yönelik desteği eşlik ediyor.

Akademide bazı isimler, milliyetçilikle feminist/lubunya hareketleri ve neoliberalizm arasında yaşanan bu tür bir yaklaşmayı iki açıdan ele alıyorlar. İlk yaklaşım, bu yakınlaşmada araçsallaştırma ve istismar buluyor.

Örneğin sosyolog Eric Fassin ve ırk üzerine çalışan Liz Fekete, bu bağlamda, “cinsel milliyetçilik”ten ve “aydınlanmacı köktencilik”ten bahsediyor. Yazarlar, bu anlayış üzerinden, Avrupa bağlamında kadın ve LGBT haklarının İslam ve göçmen karşıtı kampanyalarda kullanılıyor oluşuna dair belirli bir izahat sunuyorlar.[1]

İkinci yaklaşım, “gizli anlaşma”ya veya ittifak”a odaklanıyor. Eşcinsel hareketler ve lubunya çalışan Jasbir Puar,

“homonasyonalizm” ile ilgili çalışmasında bu yaklaşıma başvuruyor.[2] Yazar, eşcinsel hareketlerin yeni oluşan homonormatif çerçeveler dâhilinde, ırksallaştırılmış Ötekilere ve Müslümanlara karşı nasıl kullanıldıklarını açıklarken bu kavramı kullanıyor.

Femonasyonalizm, esasen yaşanan yakınlaşmanın bir sonucu. Bu bağlamda birbirinden farklı hareketlerin, partilerin ve aktörlerin İslam ve göçmen karşıtı siyaset dâhilinde nasıl bir araya geldiklerini, bu birlikteliğin ideolojik saiklerini incelemek gerekiyor. Bu dinamikler, politik gündemlerine ait belirli yönleri riske atma pahasına böyle bir yola giriyorlar, dolayısıyla burada rol oynayan sebeplere bakmak şart.

Sağcı partilerin bahsi geçen kavşakta karşı çıktıkları dinamiklerle yan yana gelmesi, esasen son dönemde yaşanan değişimle alakalı bir gelişme. İtalya ve Fransa’da sağcı hareket, etnik milliyetçilik alanından kültürel milliyetçilik alanına geçti; Hollanda’da ise beyazların üstünlüğü alanı terk edilip etnik milliyetçilik öne çıkartılmaya başlandı.[3]

Genel mânâda bu üç ülkedeki sağ siyaseti, artık “popülist” olarak nitelemek mümkün. Ama gene de “popülizm” kavramının bu partilerin kadın-erkek eşitliği meselesini yabancı düşmanlığı kampanyalarında neden kullandıklarını yeterince izah etmediğini söylemem lazım.

Popülizm, “biz ve onlar” ikiliğine dayanıyor. Sağcı güçler, Müslümanları ve Batılı olmayan Ötekileri Batı toplumlarının düşmanı olarak görüyorlar. Ama popülizm kavramı, bu sağcı partilerin bir yandan da Müslüman ve göçmen kadınları düşman olarak görmeyip onları neden kurtarmaya çalıştıklarını pek açıklamıyor.

Dolayısıyla mevcut çelişkiyi açıklamak istiyorsak bizim, bilhassa postkolonyal feminizm ve eleştirel ırk çalışmalarının geliştirdiği milliyetçilik teorilerinden yararlanmamız gerekiyor. Bu noktada, aralarında Müslüman isimlerin de bulunduğu önemli bir dizi feminist

entelektüel ve siyasetçinin, kadın örgütlerinin ve femokratın İslam karşıtı kampanyalar dâhilinde öne sürdükleri argümanlar incelenmeli.

Politik, teorik ve biyografik açıdan birbirinden çok farklı olan bazı feministler, İslam karşıtı bir duruş sergiliyorlar ve bu duruş temelde, Batı'daki cinslerarası ilişkilerin daha ileri olduğuna, ataerkil kültürlerinin insafına kalmış olan, fail olmayı beceremeyen nesnelere olarak Müslüman kadınların eğitilmeleri gerektiğine dair kanaate yaslanıyor. Farklı politik çizgilere mensup feministler ve femokratlar, tam da bu sebeple toplumsal cinsiyet eşitliği ve İslamî uygulamaları karşı karşıya koyuyorlar.

Milliyetçileri neoliberal çevrelerle bir araya getiren sivil bütünleşme politikalarının hamurunda olan Batı'nın üstün olduğu fikri. Feministler, neoliberaler ve milliyetçiler, İslam karşıtlığı düzleminde tam da bu üstünlük fikri üzerinden yan yana geliyorlar. Bu programlarda esas unursa neoliberal istihdam mantığı ve bireyin sorumluluğu anlayışı. Bu anlayış, Batılı ulusun homojenliği ve üstünlüğünü esas alan sağcı ideolojiyle ve "Batı merkezci" feministlerde görülen "çalışmak özgürleştirir" anlayışıyla harmanlanıyor.

"Sağcı milliyetçiler, feministler ve neoliberaler, kendi politik ajandalarını riske atma pahasına neden bir araya geliyor?" sorusunu Derrick Bell'in "çıkarcı yaklaşım teorisi"nden yararlanarak cevaplamak mümkün.[4] Bu teoriye göre hâkim ırka mensup grup, kendisinden aşağıda gördüğü ırka mensup grubun eşit haklar mücadelesini ancak süreçte belirli kazanımlar elde edeceğini düşündüğünde destekliyor. Demek ki bu yaklaşım dâhilinde milliyetçiler, feministler ve neoliberaler de bir kâr-zarar hesabı yapıyorlar ve belirli stratejik hesaplamalar içine giriyorlar.

Beyazlardan, Avrupalılardan, Batılılardan, Hristiyanlardan, medenilerden ve kadına dost kesimlerden oluşan bir "Biz" in karşısına beyaz, Avrupalı, Batılı olmayan,

Müslüman, medenileşmemiş, kadın düşmanı ötekilerden meydana gelen bir "Onlar" çıkartılıyor. Bu, aşırı sağcı milliyetçi partilerin ekmeğine yağ sürüyor. Cinsiyet eşitliği ve insan hakları yeni ırkçı ve emperyalist dile örgütleniyor. Sağcı partiler bu yönelimleri milliyetçi projelerini pekiştirmek için istismar ediyorlar. Bu partiler mülteciler, bilhassa Müslümanlar arasında cinsiyet eşitliğinin bulunmaması meselesine sırf Batı Avrupalılar arasında yaygın olarak ırkçılığı beslemek için odaklanıyorlar.[5]

Kadın hakları mücadelesi adına ırkçılıkla İslam karşıtlığına yakın durmak esasen feministlere ve femokratlara çok şey kaybettiriyor. Yani cinsiyet eşitliğinin Batılı olmayan kadınlar arasında yaygın olduğunu söylemek suretiyle İslam karşıtı feministler ve femokratlar, bugün Batı Avrupalı kadınları hâlen daha etkilemekte olan birçok eşitsizlik biçimine kimsenin eğilmemesine neden oluyorlar.

Neoliberal hükümetlerse bu fırsattan istifade ederek, cinslerarası adaletsizliği genel mânâda gidermeyi amaçlayan programlara aktarılacak paraları azaltmak için kadın haklarını sadece göçmen/Müslüman kadınları ilgilendiren bir meseleye indiriyorlar.[6] Kadın haklarının daha fazla görünür hâle gelmesine katkı sunmak yerine bu alanı bir tür medeniyetler savaşı alanı olarak takdim etmek, kadın haklarını genel toplumsal sorunlardan kopartıyor ve onu salt "Batılı olmayan kadınlar" meselesine hapsediyor veya Beyaz ve Batılı olmayan Müslüman erkeklerden zulüm gören Batı Avrupalı kadınlara ait bir mesele olarak görüyor.

Derrick Bell meseleyi benden farklı ele alıyor. Onun üzerinde durduğu çıkar yaklaşım teorisi, bizim hiç de özgürlükçü olmayan kimi politik hareketlerin özgürlükçü projelere taktiksel düzeyde destek sunmalarını analiz etmemize katkı sunsa da Bell'in teorisi, özgürlükçü hareketlerle veya ezilen faillerle muhafazakâr partiler arasındaki yaklaşmayı asla izah etmiyor.

Esasında Bell, özgürlükçü hareketlerin muhafazakârların önceden karşı çıktıkları veya inkâr ettikleri haklara bugün neden destek sundukları sorusuna cevap veremiyor. Başka bir ifadeyle, onun geliştirdiği çıkar yakınlaşması teorisi, kadın hakları adına bazı feministlerin ve kadınların eşitliğini savunan isimlerin İslam karşıtı argümanlara neden başvurduklarına bir açıklama getirmiyor. Bu argümanlara destek sunan kimi feministler ve femokratlar, cinsiyet eşitliğinin kamuoyunun gündemine taşınmasına katkı sunduğunu iddia ediyorlar. Oysa bana kalırsa bunun tam tersi bir süreç işliyor.

Femonasyonalizme yol açan yakınlaşmayı İslamofobi ve ırkçılığı temel alan özgürlük düşmanı güçlerle patriarka ile cinsiyetçiliğe karşı yürütülen özgürlükçü mücadele arasındaki temel gerilimin ve çelişkinin bir sonucu olarak görmek mümkün.

Bu gerilim sayesinde femonasyonalizm güçleniyor ve yaygınlaşıyor ama aynı zamanda kırılanlaşıyor. Ondaki gücün kaynağı, esasen Müslüman erkekleri zalim, Müslüman kadınları mağdur olarak ön plana çıkartan yaklaşım. Bu sürece eskiden Müslüman olan isimler, kadın siyasetçiler kadar önde gelen feministler ve femokratlar da katkı sunuyor.

İlgili süreçte İslam karşıtı söylem, milliyetçilerin ve ana akım medyanın karalama kampanyalarını besliyor. Cinsiyet eşitsizliğini ilk elden tecrübe eden feministler ve femokratlar bu sayede söz konusu sürece dâhil oluyorlar.

Ayrıca bahsi geçen gerilim, femonasyonalizmin kırılan bir yakınlaşma olarak vücut bulmasına sebep oluyor. Birbiriyle çelişki içerisinde olan bileşenleri karşı karşıya geldiklerinde bu birliktelik büyük ihtimalle zayıflayacak.

Benim yakınlaşmayla alakalı görüşüm, femonasyonalizm kampında varolan yarıklar, farklılıklar, kazanımlar ve kayıplar üzerinde duruyor. Burada daha çok femonasyonalizm denilen ideolojik alanı meydana getiren farklı toplumsal ve politik

aktörler ile gündemler arasındaki ilişkilerin çoklu, çok anlamlı niteliğine, bu ilişkilerin failerin niyetlerinden bağımsız oluşuna vurgu yapıyor. Bu çelişkiler derinlemesine idrak edildiği vakit cinsiyet eşitliği konusunda yaşanan bu yakınlaşmanın olumsuz etkileri konusunda sağlam bir eleştiri yapmak mümkün olacaktır.

Sara R. Farris

Çeviri: [İştirakî]

Kaynak: *In the Name of Women's Rights: The Rise of Femonationalism*, Duke University Press, 2017, s. 6-10.

Dipnotlar

[1] Eric Fassin, Fransa ve ABD'de cinsellik, cinsiyet, toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşcinsel hakları gibi konu başlıklarının özel alandan kamusal/politik alana nasıl taşındığını inceliyor. Cinsel özgürlüklerin açık, kamusal tartışma konusu olarak gündeme gelmesi ve demokratikleşme, göçmenlerin, bilhassa Müslümanların bu süreçlere yabancı kişiler olarak tanımlanması pahasına gerçekleşiyor. Cinsel demokrasi veya demokrasinin cinselleştirilmesi, cinsel milliyetçiliğe hizmet edecek şekilde araçsallaştırılıyor. Bu noktada göçmenlerin ve Müslümanların entegrasyonu öne çıkartılıyor ve geldikleri ülkelere sadakatleri o ülkelerin cinsel değerlerine bağlılıkları üzerinden sınıyor (E. Fassin, "Sexual Democracy and the New Racialization of Europe"). Göçmenleri ötekileştirmek için sağcıların Batı kültürünü dogmatik ve dışlayıcı bir şekilde tarif ettikleri ortamda "kültürel köktencilik" anlayışından istifade eden 2006 tarihli makalesinde Liz Fekete, "aydınlanmacı köktencilik" terimine başvuruyor. Bu terim, Avrupa genelinde yabancı düşmanı kampanyalarda sağcı partilerin kadın haklarını ve eşcinsel haklarını kullanmasına, genelde Müslümanları ve göçmenleri hedef almak kaydıyla Batı Avrupa kültürünün temeli olarak görülen Aydınlanma geleneğine dönük başvurularına atıfta bulunuyor. Fekete'ye göre aydınlanmacı köktencilik, 11 Eylül sonrasında epey güçlendi. Bu süreçte kendisini feminist olarak niteleyen birçok isim, sağcı sürüye katıldı (Fekete, "Enlightened Fundamentalism?," s. 12). Bu noktada Fekete söz konusu feministleri paternalizmle suçluyor ve kadınların seçme hürriyeti adına başörtüsünü yasaklayan baskıcı politikalara destek verirken yüzleştikleri çelişkilere işaret ediyor. Fekete'ye göre sağcılar kadar feministler de kültürel açıdan köktenci kampanyalarda cinsiyet eşitliği temasını "istismar" ediyor. Öte yandan Fassin'e benzer şekilde Hollandalı sosyologlar Paul Mepschen ve Jan Willem Duyvendak da "cinsel milliyetçilik" terimine başvuruyor ve bu terimi Hollanda'da Müslümanları cinsel özgürlüklere yönelik bir tehdit olarak gören yaklaşımları tartışırken kullanıyor. Yazarlar, milliyetçiliğin cinselleştirilmesi meselesini yurttaşların "kültürelleştirilmesi ve cinselleştirilmesi" bağlamında ele alıyor. Bu noktada Hollanda'da yurttaşlık giderek kültürel ve ahlaki kimlikler ve tanımlamalar üzerinden anlaşılıyor. Bu bağlamda yazarlar, Müslümanların ve diğer Batılı olmayan göçmenlerin Avrupa'daki belirli kültürel kimliklere ve cinsel özgürlüklere sadık olmadıkları için eleştirildiğinden bahsediyorlar. Sonuçta bu kültürel kimlikler ve cinsel özgürlükler bugünlerde Batı tarihinin temeli olarak tanımlanıyorlar. Mepschen ve Duyvendak, bir yandan da Müslüman karşıtı ajanda dâhilinde cinsel özgürlüklerin popülist sağın elinde birer oyuncağa dönüştüğünden bahsediyor. Bu süreci ise temelde neoliberalizm hızlandırıyor. Neoliberalizmi yazarlar, "devletin otoritesinin ulusal yurttaşlığın ve politik özneliğin

üretimi ile emek piyasalarının düzenlenmesi ve kent hayatının kıyıya köşeye atılması süreci üzerinden restore edilmesi veya perçinlenmesi projesi” olarak anılıyorlar (Mepschen, Duyvendack ve Tonkens, “Sexual Politics, Orientalism and Multicultural Citizenship in the Netherlands”). Ayrıca bkz.: Mepschen ve Duyvendack, “European Sexual Nationalisms.”

[2] Daha çok 11 Eylül sonrası eşcinsel siyaseti ile ABD’li milliyetçiler arasındaki kesişmeye odaklanan Jasbir Puar ayrımcı devleti, Batı medeniyetine olduğu kadar kadına ve yabancılara da düşman olan unsurlar olarak erkek ötekilere odaklanan bir ana gösterge şeklinde tanımlıyor. Puar, daha da özelde ABD’deki milliyetçilikle lubunyalarm cinsel politikası arasındaki yakınlaşmayı homonasyonalizm temelinde ele alıyor. Homonasyonalizm, hem Amerika’daki milliyetçi çerçeve dâhilinde Müslümanlara ve diğer ırklara karşı eşcinsel hakların kullanılmasını hem de ABD’nin terörle mücadele ajandası dâhilinde “homonormativite”nin yani evilleştirilmiş eşcinsel siyasetinin entegrasyonunu ifade ediyor. Puar’ın da ifade ettiği biçimiyle homonasyonalizm, ABD’li eşcinselleri ve lubunyalarm diğer ırklardan ve cinsel ötekilerden kopartıyor, homoseksüalizme ile Amerikan milliyetçiliği arasındaki çakışmayı öne çıkartıyor. “Bu yakınlaşma, hem yurtseverliği esas alan milliyetçiliğin hem de eşcinsel-lubunya öznelerin ürettiği bir olgu” (Puar, *Terrorist Assemblages*, 39). Puar bu noktada ABD devletinin istisnacılığına ve belirli kesimleri dışlama siyasetine işaret ediyor ve bu siyasetin eşcinsel hareketin belirli kesimlerini kendisine örgütlendiğini söylüyor. Milliyetçilik bu noktada eşcinsel harekete ait bazı temaları taktiksel açıdan istismar etmek veya araçsallaştırmak yerine lubunya hareketlerinin bu yeni ırkçı yapıya destek vermeleri üzerinde duruyor. Puar’ın kitabı akademisyenler arasında süren tartışmalarda epey etkili oldu. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve LGBT eşitliğinin Quebec ve Hollanda’da süren Müslüman ataerkisi ile ilgili tartışmalarda devreye sokulması meselesini ele alan Sırma Bilge ve Sarah Bracke de Puar’ın homonasyonalizm kavramını cinsel milliyetçiliğin geliştirdiği yeni bir hegemonik biçim olarak kullanıyor. Bilge, Quebec’te “devlet feminizmi”nin Müslümanları eşcinsel haklarına ve kadın haklarına yönelik bir tehdit olarak sunan yaklaşımında bu homonasyonalizm siyasetinin devreye sokulduğundan bahsederken Bracke, Hollandalı feministlerle sağcı yabancı düşmanı siyasetçilerin kurduğu ittifaka işaret ediyor ve bu kesimlerin Müslüman kadınları maruz kaldıklarını düşündükleri zulümden kurtarmaya çalıştıklarını, bir yandan da benzer bir kurtarıcılık dilini lubunya hareketlerine tatbik ettiklerini söylüyor. Bilge feministler, LGBT ve İslam karşıtı söylem arasındaki yakınlaşma konusunda materyalist bir yaklaşım öneriyor ve bu noktada neoliberalizmi Quebec’te hüküm süren cinsel milliyetçiliğin ana zeminini teşkil ettiği, neoliberalizmin feminist hareketlerin ve LGBT hareketlerinin piyasalaşmasını sağladığı üzerinde duruyor. Bkz.: Bilge, “Mapping Quebecois Sexual Nationalism in Times of ‘Crisis of Reasonable Accommodations’ ”; ve Bracke, “Subjects of Debate.”

[3] Milliyetçi partiler olarak İtalya’da Kuzey Ligi, Fransa’da Ulusal Cephe 2000’lerin başından itibaren “Batı’nın üstünlüğü” ile ilgili kelimeleri ve ifadeleri kullanmaya başladı. Bu da onların kamuoyunda süren tartışma sürecine girip orada sözlerinin daha fazla işitilmesini sağladı. Hollanda’daki Özgürlük Partisi ise başlarda Batı’nın “üstün” olan liberal değerleri karşısında özgürlük ve kadın düşmanı İslam’a yönelik kampanyalar yürüttü ama zamanla şovenist ve milliyetçi bir alana doğru kayd. Batı’nın üstünlüğü anlayışı ile ilgili bir tartışma için bkz. Bessis, *Western Supremacy*; ve Bonnett, “From the Crisis of Whiteness to Western Supremacism.”

[4] 1980 tarihli ünlü makalesinde Derrick Bell ABD Yüksek Mahkemesi’nin “kamu okullarının ırklara göre ayrıştırılmasının anayasaya aykırı” olduğuna ilişkin 1954 tarihli kararını “çıkartma yaklaşımı”na örnek olarak

görüyor. Bell’e göre Yüksek Mahkeme’nin Afro-Amerikalıların okullarda temel hakları için verdiği mücadeleye destek verme kararına esasen beyazların en azından hukuk alanında okulların ayrılması siyasetine son vermeyi politik ve ekonomik açıdan kazançlı gören yaklaşımı sebep oluyor. Bell ilk olarak bu kararın “Amerika’nın üçüncü dünya halklarının kalplerini kazanma noktasında komünist ülkelere karşı mücadelede belirli bir itibar kazanmasını sağladığını” söylüyor. İkinci olarak bu karar, İkinci Dünya Savaşı esnasında savunulan eşitlik ve özgürlük ilkelerinin henüz ülke içerisinde yürürlüğe girmemesi noktasında Amerikalı siyahlara bu ilkelerin uygulanacağı konusunda gerekli güvenceyi veriyor. Son olarak da temelde ayrımcılık güneydeki eyaletlerde sanayileşme sürecinin önünde bir engel olarak görülüyor (Bell, “Brown versus Board of Education and the Interest-Convergence Dilemma,” s. 524–525).

[5] Hester Eisenstein, *Feminism Seduced: How Global Elites Use Women’s Labor and Ideas to Exploit the World*. New York: Paradigm, 2010; Nicola Perugini ve Neve Gordon, *The Human Right to Dominate*. Oxford: Oxford University Press, 2015.

[6] Joyce Outshoorn ve Jantine Oldersma, “Dutch Decay: The Dismantling of the Women’s Policy Network in the Netherlands”, *Changing State Feminism* içinde, ed. Joyce Outshoorn ve Johanna Kantola, Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan, 2007.

İdeoloji, Ekonomi, Femonasyonalizm

İdeolojik Formasyon Olarak Femonasyonalizm

Belirli ülkelerde milliyetçi, neoliberal, feminist veya LGBT siyasetinin bir araya geldiği kavşaktan açığa çıkan politik dizilimler, farklı kavramlarla karşılandı. İster zamanın ruhu, ister söylemsel taktik, isterse politik proje desinler akademisyenler, çoğunlukla bu olgunun politik-konjonktürel boyutlarına işaret ettiler.[1] Akademisyenler, daha da özelden, bu karşılaşmaların cereyan ettiği mevcut kavşağı ön plana aldılar, ama öte yandan da bu karşılaşmaların tarihleri üzerinde yeterince durmadılar.

Esasen Hollanda, Fransa ve İtalya'da milliyetçi sağcı partiler, neoliberal politikalar ve feministler/femokratlar arasındaki yakınlaşmayı en iyi ideolojik formasyon bağlamında kavrayabiliriz. Femonasyonalizmin bir ideolojik formasyon olarak nitelendirmesinin üç önemli teorik sebebi var.

1. İdeolojik formasyon anlayışı, bize femonasyonalizmin dayandığı felsefeyi, benim daha önce Batı'nın Doğu karşısında üstün olduğuna dair yaygın kanaat olarak tanımladığım düşünceyi incelememizi mümkün kılıyor. Ama aynı zamanda bu anlayış, bu ideolojik formasyonda neyin eski neyin yeni olduğunu tanımlamamızı, başka bir ifadeyle, ideolojik formasyona ait

“birimselliği” (modüleriteyi) anlamamızı sağlıyor. Femonasyonalizmin yaygınlığını, birçok farklı siyasette karşımıza çıkışını anlama noktasında bu birimsellik terimi bence önemli. Lâkin öte yandan femonasyonalizmi anlamak için burada bir de Benedict Anderson'ın milliyetçilik teorisini devreye sokmak gerekiyor.

Milliyetçilik (nasyonalizm), millet denilen formdaki hem evrensel hem de özel olan ikili karaktere ve onun tüm zamana-mekâna teşmil edilebilme becerisine atıfta bulunuyor. Manu Goswami'nin Anderson'ın birimsellik anlayışına ilişkin tartışmasında dile getirdiği biçimiyle, “milliyetçiliğin milli oluşumların özel ve hayali düzeyde biricik olduğuna dair iddiaları, ancak birbirlerine şeklen benzeyen milletlerin ve milli devletlerin dünya üzerinde oluşturdukları örgüyü karşıya alarak ve o örgü dâhilinde kavranabilir.”[2]

Buna göre femonasyonalizmin birimselliğine ilişkin anlayış da Müslüman kadın ve erkeklerin mevcut konumlanışlarını ön plana alıyor ve kadınların korumaya muhtaç varlıklar olduklarını, çünkü onların Batılı olmayan erkeklerin şiddetine maruz kaldıklarını, bu şiddetin pasif birer mağdurları olduklarını söylüyor.

Dolayısıyla femonasyonalizm, Müslüman kadınları ve erkekleri esasen Batı'ya ait o bilindik temanın güncel yüzü olarak değerlendiriyor ve Gayatri Chakravorty Spivak'ın yerinde formülüne başvuracak olursak o, “beyaz erkeklerin esmer kadınları esmer erkeklerden kurtarmaya çalıştığını” söylüyor.[3]

Bugün Müslüman kadın, Batı Avrupa'nın muhayyilesinde Batılı olmayan insanların uyguladığı şiddetin bir mağduru olan Batılı olmayan kadının cisimleşmiş, tekdüze hâli olarak görülüyor. Bugün medya ve politik dil, Müslüman erkekleri birer zalim olarak takdim ediyor ve buradan da bu erkek göçmen tehdidinin Doğu'dan doksanlarla birlikte geldiğini söylüyor.

Doksanlarda bu kötü göçmen, Doğu Avrupalı erkekleri ifade ediyordu. Bu erkekler, kadın ticareti ile uğraşan, yasadışı işlere bulaşmış kişiler olarak resmediliyordu, Doğu Avrupalı kadınlarsa çoğunlukla geri kültürün ve/veya seks endüstrisinin mağdurları olarak gösteriliyordu.

Öte yandan postkolonyalizm eleştirmenlerinin ikna edici bir biçimde gösterdikleri üzere, sömürgecilik döneminde Hollanda, Fransa ve İtalya'da cinslerarası eşitsiz ilişkilere yönelik vurgu ve yerli halklara ait birer gösterge olarak ele alınan sömürgelerdeki kadınların ataerkil şiddetin birer mağduru oldukları fikri, sömürge halklar üzerinde tesis edilen hâkimiyetin pekiştirilmesine dönük bir araç olarak iş gördü.[4]

Birer öteki olarak erkeklerin cinsel tehdit, gene birer öteki olarak kadınların mağdur ve Batılı "kurtarıcılar"ın malı olarak resmedilmesi noktasında cinsiyet eşitliği hareketi, yinelenen belirli tarihsel müdahaleler ve ideolojik öncüllerle destekleniyor. Femonasyonalizm, neoliberalizmin değişen bağlamı ile yükselen İslamofobi bağlamında yeniden gündeme getirilen, yakın geçmişe ait bu türden fikirlerin, fragmanların ve ayak izlerinin tanımladığı bir olgu.

2. Femonasyonalizm, ideolojik formasyonların özünü teşkil eden, Stuart Hall'un "söylemsel düzenler" adını verdiği şey aracılığıyla işliyor. Hall'a göre ideolojik formasyonlar, "kendi bilgi nesnelere ve kendi konularını formüle ediyorlar; kendilerine ait kavram dağarcığı bulunan ideolojik formasyonları yine kendi mantıkları yönlendiriyor, onlar kendi ifade kanallarını kendileri yönetiyorlar, neyin doğru olduğunu kendi belirledikleri yoldan tespit ediyorlar, yanlış olanı kendi hakikat sistemi dâhilinde dışlıyorlar. İdeolojik formasyonlar kendilerine ait düzenleri, belirli ifadelerin dil bulma imkânına kavuştuğu 'bir formasyon uzamı' aracılığıyla teşkil ediyorlar." [5]

Bu anlamda ideolojik formasyon anlayışı, femonasyonalizmi meydana getiren ve pekiştiren söylem düzlemini anlamamızı sağlıyor.

Günümüzde feminizmin İslamofobiyi ve göçmen karşıtlığını teşvik etmek için kullanılmasını, söze hâkim olan medya aygıtını kullanma biçimlerini anlamadan idrak etmek mümkün görünmüyor. Bu noktada bilhassa 11 Eylül'den beri Batı'nın medya üzerinden maruz kaldığı pratikleri anlamamız gerekiyor.

O medyada Afganistan'a atılan bombaların, Müslüman kadınların burkadan kurtarılması için gerekli olduğundan söz ediliyor; Hollanda'da o göçmen karşıtı kanunların Fas'tan veya Türkiye'den gelin ihracına mani olmak için çıkartıldığı söyleniyor; veya daha yakın döneme ait bir örnek bağlamında Suriyeli erkek mülteciler o medyada, Almanya'da yeni yıl arifesinde kadınlara saldıran, onların çantalarını çalan suçlular olarak takdim ediliyorlar. Aynı medya, kadına şiddet ile İslam arasında bağ kuruyor ve bu bağın asla sorgulanamayacağını, iddianın sağlam delillere dayandığını söylüyor.

Femonasyonalizm, Batı'nın kültürel muhayyilesine sinmiş anlamlandırma pratiği ve anlam üretimi aracılığıyla teşkil edilip besleniyor. Burada esas olarak söz konusu anlamlar, semboller, imajlar ve söylemsel düzenler, Gramsci'nin ifadesiyle, "senso comune"ün (sağduyunun) içine sıkıştırılıyor.[6]

3. Femonasyonalizm bir ideolojik formasyondur, çünkü milliyetçi partiler, neoliberaler ve feministler/femokratlar, kadın-erkek eşitliği temelli çalışmalarını yabancı düşmanlığını artıracak şekilde yürütüyorlar. Esasen bu durum, özünde somut kimi ekonomik çıkarlardan kaynaklanıyor.

Çığır açıcı çalışması *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*'nda Louis Althusser, bizi ideolojilerin maddiliğini, onların üretimin maddi koşullarının yeniden üretimine hizmette buldukları yollar bağlamında ele almaya davet ediyor.

Althusser'e göre devletin ideolojik aygıtları (aile, medya, okul, din vb.), sömürülen işgücünün maddi ve psikolojik düzlemde her gün yeniden oluşturulduğu üretim koşulları dâhilinde garantör rolü oynuyorlar. Althusser, bu aygıtların alt sınıfların "hâkim ideoloji"ye ve onun beynelmilel hâle gelişine teslim olduğu koşulların kalıcılaştırılmasını güvence altına alacak şekilde işlediğini söylüyor.[7]

Althusser'in kullandığı mânâda ideolojik formasyon, bu hâliyle, femonasyonalizmin maddiliğini keşfetmemizi mümkün kılacak bir anlayış. O bizi, birbirinden farklı politik yönelimlerin belirli bir anlayış etrafında neden bir araya geldiklerini, bu birlikteliklerin ne tür biçimler aldığını anlamamıza katkı sunuyor. İdeolojik formasyon anlayışı, farklı politik çizgilerin, cinsiyetçiliğin Batılı olmayan Öteki'nin özel ilgi alanı olduğuna dair görüş etrafında birleşip, belirli politik-ekonomik düzenlemeleri idame ettirme ve yeniden üretme ihtiyacını bir biçimde gizlediklerini ortaya koyuyor.

Nihayetinde femonasyonalizmin bir ideolojik formasyon olarak anlaşılması bize, yabancı düşmanı cinsiyet eşitliği hareketinin üretime ve toplumsal yeniden üretime ait maddi zinciri nasıl pekiştirdiğini göstermemizi sağlıyor.

Neoliberal Politik Ekonomi Olarak Femonasyonalizm

Muhafazakâr, neoliberal veya ırkçı politikanın yüzünü toplumsal cinsiyet ve eşcinsellik meselesine dönüşünün politik-ekonomik boyutlarının arka planda işleyen bir tür güç olarak neoliberalizmle alakalı olduğu üzerinde duran çalışma sayısı çok azdır.

Sırma Bilge'nin tespitine göre toplumsal cinsiyeti ve cinselliğin "emperyalist ve ırkçı milliyetçiliklerin faaliyet sahası" hâline gelmesi, esasen bu politik akımların yapısal eşitsizlikleri kültürel çatışmalar ardına gizlemeyi temel alan tarzlarının neoliberalizmle örtüşmesinin bir sonucudur.[8]

Aynı şekilde Paul Mepschen ve Jan Duyvendack de neoliberalizmin LGBT politikası ile milliyetçi politika arasında yaşanan yakınlaşmayı nasıl mümkün kıldığı üzerinde durur. Yazarlara göre ekonomiyi dizginlerinden kurtaran neoliberalizm bu yakınlaşmayı, eşcinseller arasında yaygınlaşan tüketim kültürü ama aynı zamanda ulus-devletin kimliklerin üretimi üzerinde sahip olduğu otorite üzerinden mümkün kılmaktadır.[9] Buradan da yazarlar, cinsel kimlik temelli milliyetçiliklerin şovenist siyasetin teşvik edilmesi ve neoliberalizmin pazarı bölme stratejisiyle uyumlu olduğu sonucuna ulaşmaktadırlar.

Öte yandan bu çalışmalarda neoliberalizm, sahnedeki ana karakterlerden biri olarak değil de, farklı güçleri yakınlaştırmaya dönük faaliyetlerin ekonomik sahnesi olarak ele alınır. Bize göre neoliberalizm, bu olguların anlaşılması noktasında merkezî bir konuma elbette ki sahiptir ama onun basit manada femonasyonalist yakınlaşmanın cereyan ettiği bağlam olmadığını, onun esasen bu yakınlaşmayı teşkil ettiğini görmek gerekmektedir.

Kadın haklarının neoliberalizm koşullarında öne çıkan bir husus olarak yabancı düşmanı kampanyalarda gündeme getirilmesiyle birlikte insanları yerinden yurdundan etmeye dönük çabaların kültürel boyutuna işaret etmek suretiyle artan ekonomik eşitsizlikler dikkatlerden kaçırılır. Ayrıca kadın haklarını bu şekilde kullanan yaklaşımlar, sadece tüketimci kültürler için işlevsel olan ve eşit haklar talep eden kampanyalarda gündeme gelmezler.

Bana göre neoliberalizm, politik-ekonomik formasyon olarak, devlet aygıtının işleyişinin bir parçası olan femonasyonalist ideolojiyi "kurumsallaştırmaktadır." Burada amaç, üretim, daha da özelden toplumsal yeniden üretim sahasını (yeniden) örgütlemektir.

Neoliberalizm, femonasyonalizmi kurumsallaştırır. Bu noktada yabancılar için hazırlanmış sivil entegrasyon

programlarının ekonomik boyutuna bakılmalıdır. Bu programlar, göçmenlerin ikamet izni alabilmeleri için Avrupa devletlerinin temel kültürel ilkelerini öğrenmelerini şart koşarlar. Bu noktada toplumsal cinsiyet eşitliği, Batı Avrupa milletinin ana dayanağı olarak takdim edilir. Sonuçta kadın haklarına saygı, ülkede kalmak için asli bir şart hâline gelir. Bu programlar, Müslüman kadınları mağdur, Müslüman erkekleri zalim olarak takdim eder, sonuçta da devletin göç siyasetine ait disiplini aygıtına eklenir.

Bu politikalar, ötekileştirme ve İslam karşıtı klişeler üzerine kuruludur. Sadece Müslüman kadınları değil tüm Batılı olmayan göçmen kadınları etkiler. Ayrıca bu sivil entegrasyon politikaları, salt disiplin amaçlı olarak işlemezler. Müslüman ve Batılı olmayan göçmen erkekleri yeniden eğitilmeleri gereken kadın düşmanları şekilde mimler. Söz konusu politikaların ekonomik düzeyde de işlediğini görmek gerekmektedir.

2007 sonrasında Hollanda, Fransa ve İtalya'da yürürlüğe giren, Müslüman ve Batılı olmayan kadınları geri kalmış, eve mahkûm bireyler olarak kodlayan sivil entegrasyon programları, bu kadınları ev dışında iş aramalarını sağlayarak ekonomik düzlemde entegre olmaya teşvik etmişlerdir.[10] Bu kadınların ekonomik entegrasyonu, pratikte neoliberal istihdam araçları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Sonuçta bu türden girişimleri kadın örgütleri ve cinsiyet eşitliği ile ilgili devlet kurumları desteklemiş, esas olarak göçmen kadınların geldikleri ülkelerdeki emek piyasasında kadınların yüzleştikleri güçlükler üzerinde durmuşlardır. Oysa bu girişimler derinlemesine incelendiğinde sivil entegrasyon programlarına katılan kadınların sınırlı sayıda iş sahasına yönlendirildikleri görülür: bu kadınlar çoğunlukla, otel temizliği, ev bakıcılığı, çocuk bakıcılığı ve yaşlı/engelli bakımı gibi işlerde çalışmaktadır.

Feministler, kadın örgütleri ve femokratlar bu kadınların kurtuluşu için üretim

sahasına girmelerinin gerekli olduğunu söyleseler de gerçekte Batılı olmayan göçmen kadınlar sadece ev işlerinde ve bakım işlerinde istihdam edilmişlerdir. Dolayısıyla feministlerin ve femokratların Müslüman ve Batılı olmayan göçmen kadınları özgürleştirme talepleriyle onları düşük ücretli, güvencesiz ev işlerine yönlendirmeleri arasında belirgin bir çelişki söz konusudur. Oysa bunlar, feminist hareketin yıllardır kadınları kopartmak, özgürleştirmek istedikleri çalışma sahalıdır.

Buradaki çelişki, sadece söylem değil eylem alanında da mevcuttur. Çelişkinin temel dayanaklarını anlamak içinse toplam feminist hareket içinde dillendirilen ekonomik bağımsızlık anlayışının soykütüğünü eleştirel bir dille ortaya koymak, toplumsal yeniden üretimin karşısında duran üretim amaçlı çalışma ile ilgili kavramları incelemek gerekmektedir.

Bu eleştirel soykütük çalışması, bize üretim ve toplumsal yeniden üretim ile toplumsal yeniden üretiminin değersizleşmesi arasında belirli bir gerilim olduğunu söyler. Sonuçta toplumsal yeniden üretim meselesini değersizleştiren birçok Batı Avrupalı feminist, farkında olmadan, işgücü sahasının en fazla dışlanan ve en zayıf kesiminin baskın olduğu sektör olarak toplumsal yeniden üretimin yeniden biçimlendirilmesine katkı sunar.

2010'ların başlarında bazı milliyetçi sağcı partiler ve sağcı hükümetler, bu kadınların bakım işlerine, ev işlerine, toplumsal yeniden üretim sahasına yönlendirilmesinde aktif bir rol oynadılar. 2007-2011 arası dönemde yaşanan küresel finans krizi milliyetçilerin ve neoliberalizm yanlılarının Batılı olmayan göçmen erkekleri zalim, göçmen kadınları mağdur olarak gören yaklaşım için gerekli zemini teşkil etti.

Kriz süresince bakım işi metalaştırıldı ve bu süreç, emek piyasasının bakım işi yapan göçmen kadınları kapsamasını sağladı. Sonuçta Müslüman ve Batılı olmayan göçmen kadınlar bakım işleri konusunda

giderek artan talebe bağı olarak toplumsal yeniden üretim sahasının ana bileşeni hâline geldiler. Buna ek olarak, 2007-2013 arası dönemde istihdam eğilimleri ve sektörler bağlamında Batılı olmayan göçmenlerin ekonomik performanslarına dair verilerin de ortaya koyduğu biçimiyle, Batılı olmayan ve Müslüman göçmen kadınlar kriz esnasında işe alınmakla kalmadılar, ayrıca bu kadınların istihdam ve faaliyet oranları giderek arttı.

Emekçilerin sayılarını düşürmek için kullanılan, kriz yönetimi araçları olarak iş gören üretim sahaslarının başka yere taşındığı veya kapandığı ekonomik sektörlerde çalışan Batılı olmayan göçmen erkeklerden farklı olarak Batılı olmayan göçmen kadınlar, çoğunlukla ev işlerinde ve bakım işlerinde istihdam ediliyorlar. Bu sektörde sermayenin klasik kriz yönetimi için yürüttüğü operasyonların devreye sokulmadığını görmek gerekiyor. Sonuçta toplumsal yeniden üretim denilen iş sahasının başka bir yere taşınması veya ekonomik kriz süresince kapatılması mümkün değil.

Toplumların günbegün işlemlerini güvence altına almak amacıyla, resesyon dönemlerinde bile bakım işi devam etmek zorunda. Aslında Batı Avrupalı kadınların daha fazla iş bulduğu koşullarda Müslüman ve Batılı olmayan göçmen kadınlar, daha çok çocuk, engelli veya yaşlı bakıyor. Bu olguya tam da Batı Avrupa'nın sosyal yardım hizmetlerini özelleştirdiği ve giderek artan yaşlı nüfusu gerçeği ile yüzleştirdiği bir dönemde tanık oluyoruz.

Bana kalırsa Batılı olmayan göçmen kadınlara iş teklifleri gibi entegrasyon ve özgürleştirme pratikleri dâhilinde yardım edilmesi gereken bireyler olarak muamele edilmesi, esasen erkek göçmen işçilerden farklı olarak, bu kadınların çocuk bakımı, yaşlı bakımı ve temizlik gibi toplumsal yeniden üretim sahasında oynadıkları stratejik rolle alakalı bir mesele.

“İş hırsızları”, “kültürel ve toplumsal tehdit”, “sosyal yardım sisteminin parazitleri” olarak damgalanan Müslüman

ve Batılı olmayan göçmen erkeklerden farklı olarak Müslüman ve Batılı olmayan göçmen kadınlar, neoliberal yeniden yapılandırma sürecinin metalaştırdığı bakım hizmetlerini sunmak suretiyle, Batı Avrupalı erkeklerin, bilhassa kadınların kamusal alanda çalışmalarını mümkün kılıyorlar.

Halkın muhayyilesinde Müslüman ve Batılı olmayan göçmen kadınlar özel olarak dikkat edilmesi gereken, hatta “kurtarılmalı” gereken unsurlar olarak görülüyor ama bu yaklaşım, *toplumsal yeniden üretimin maddi koşullarının yeniden üretimi* noktasında oynadıkları önemli rolle bağlantılı olan ideolojik bir aygıt olarak iş görüyor.

Femonasyonalizmi, küresel finans krizi, daha da özde Batı Avrupa'daki toplumsal yeniden üretim krizi bağlamında açığa çıkan ve sosyal yardım alanını, emek sahasını ve göç politikalarını neoliberalizmin ihtiyaçları temelinde yeniden örgütlenmesine dönük çalışmaların önemli bir bileşeni olarak görmek gerekiyor. Esasen milliyetçilerle neoliberalerin cinsiyet eşitliği ile ilgili özgürlükçü idealleri istismar etme ihtimalleri ayrıca feministlerin/femokratların özgürlük karşıtı, yabancı düşmanı siyasete yakınlaşmaları, büyük ölçüde son otuz yıl içerisinde Batı Avrupa ekonomisinin neoliberalizm temelinde yeniden biçimlendirildiği sürecin birer sonucudur.

Sara R. Farris

Çeviri: [İştirakî]

Kaynak: *In the Name of Women's Rights: The Rise of Femonationalism*, Duke University Press, 2017, s. 10-17.

Dipnotlar

[1] *Zamanın ruhu*: Paul Mepschen ve Jan Willem Duyvendak, “European Sexual Nationalisms: The Culturalization of Citizenship and the Sexual Politics of Belonging and Exclusion”, *Perspectives on Europe* Sayı 4 (2012): s. 70-76; *Söylemsel taktik*: Jasbir K. Puar, *Terrorist Assemblages: Homonationalism in Queer Times*, Durham: Duke University Press, 2007; *Politik proje*: Liz Fekete, “Enlightened Fundamentalism? Immigration, Feminism and the Right”, *Race and Class* Sayı 48 (2006): s. 1-22.

[2] Manu Goswami, "Rethinking the Modular Nation Form. Toward a Sociohistorical Conception of Nationalism, *Comparative Studies in Society and History* Sayı 44 (2002): s. 785.

[3] Gayatri Chakravorty Spivak, "Can the Subaltern Speak?", *Marxism and the Interpretation of Culture* içinde, yayına hazırlayan: Cary Nelson ve Lawrence Grossberg, Urbana: University of Illinois Press, 1988.

[4] Neil MacMaster, "Colonial 'Emancipation of Algerian Women: The Marriage Law of 1959 and the Failure of Legislation on Women's Rights in the Post-Independence Era", *Wiener Zeitschrift für kritische Afrikastudien* Sayı 12 (2007): s. 91-116; Ann Stoler, *Race and the Education of Desire: Foucault's History of Sexuality and the Colonial Order of Things*, Durham: Duke University Press, 1995.

[5] Stuart Hall, "Toad in the Garden: Thatcherism among the Theorists", *Marxism and the Interpretation of Culture*, yayına hazırlayan: Cary Nelson and Lawrence Grossberg, Londra: Macmillan, 1988, s. 51.

[6] Gramsci'de *senso comune* kavramı, belirli bir dönemde ve belirli bir toplumda bir fikrin doğru ya da yanlış olduğuna bakılmaksızın, imal edildiği andan itibaren, çoğunlukla eleştirilmeden, bilinçsiz bir algılama ve içselleştirme pratiği üzerinden hâkim hâle gelişi ile alakalıdır. Bu kavramın kapsamlı olarak incelendiği, Gramsci'nin toplam eserinde bu sorunun nasıl ele alındığı ile ilgili bir çalışma için bkz. Peter Thomas, *The Gramscian Moment: Philosophy, Hegemony and Marxism*, Leiden: Brill, 2009.

[7] Louis Althusser, "Ideology and Ideological State Apparatuses." *Lenin and Philosophy and Other Essays* içinde, New York: Monthly Review, 2001. Ben, Althusser'in teorisinde ideolojiyi sermayenin üretimi ve yeniden üretimi denilen geniş bağlam içerisinde anlamının önemine dair görüşlerinden yararlanıyorum, ama öte yandan femonasyonalizmi, Althusser'in genel olarak ideolojiye odaklanan eğilimiyle çelişen belirli teorik açılardan okuyorum. Kısmen Michel Pecheux'nun görüşlerinden yararlanarak, ideoloji yerine ideolojik "formasyon"dan bahsediyorum, çünkü bana kalırsa tarihsel sınırlara sahip olan femonasyonalizmin şifrelerini gerekli şekilde çözebilmek için kapsamlı teorik araçlara ve tarihsel bağlam oluşturma pratiklerine ihtiyaç var. Bkz. Michel Pecheux, "Mechanism of Ideological (Mis)recognition", *Mapping Ideology* içinde, yayına hazırlayan: Slavoj Žižek, Londra: Verso, 1994. Öte yandan Althusser'de görülen, ideolojileri iç yapıları itibarıyla yeknesak kabul eden eğilime karşı ben, yirmi birinci yüzyılda karşımıza çıkan özel bir ideolojik formasyon olarak femonasyonalizmin içsel tutarsızlıkları, parçalı yapısı ve çelişkileri üzerinde duruyorum. Althusser ise ideolojileri, neredeyse devletin fikri planda dolaysız olarak ifa ettiği birer görev, ideolojinin çağıracağı alt sınıfları üreten bir unsur olarak görüyor. Çünkü Althusser, bireyleri özne olarak üretenin, ideolojinin çağırma/seslenme pratiği olduğunu, üstelik bunu eleştirel, birbiriyle çatışan öznelliklerin oluşumuna zerre alan açmadan yaptığını söylüyor. Althusserci ideoloji teorisinin bu yönüne dair bir eleştirisi için bkz.: Jan Rehmman, *Theories of Ideology*, Leiden: Brill, 2013.

[8] Bilge, Sirma. "Mapping Quebecois Sexual Nationalism in Times of 'Crisis of Reasonable Accommodations.'" *Journal of Intercultural Studies* 33 (2012): s. 306. Bilge, neoliberalizmi eşit haklar temelli ajandaları şirketlerin akıyla birleştiren ve bunu feminizm ve LGBT türünden toplumsal hareketleri pazarlamak suretiyle yapan, ilgili hareketlerin destekçilerini tüketicilere ve neoliberal öznellere dönüştüren mantık olarak anlıyor. Buna göre "neoliberal eşitlik siyaseti, sosyal adaletin haklar meselesine indirgenmesi ve küresel kapitalizmin yıkıcı faaliyetlerinin gizlenmesi ve yapısal adaletsizliğe dayanan sistemlerin güçlendirilmesi ile son buluyor."(s. 306)

[9] Mepschen, Paul ve Jan Willem Duyvendak. "European Sexual Nationalisms: The Culturalization of Citizenship and the Sexual Politics of Belonging and Exclusion." *Perspectives on Europe* 4 (2012): 70-76.

[10] Avrupa Entegrasyon Fonu 2007 yılında kuruldu. Bu fon, devlet bürokrasisi içerisinde yer alan veya almayan, kadın eşitliği meselesiyle ilgilenen örgütlerce, Batılı olmayan göçmen kadınların ekonomik entegrasyonunu sağlamak amacıyla kullanılıyor. Feministlerin bu ekonomik entegrasyon politikalarını uygulamaları, esasen çelişkili bir durum.

Mahşerin Üç Atlısı

Sosyalist hareketin vegan, queer ve feminist akımlara teslim edildiği süreç, sınıfsal-politik açıdan analize muhtaç. Sınıftan, devrimden ve iktidardan kopuk bir AKP karşıtlığı dâhilinde bu üç akım, önemli bir ağırlığa sahip. Güya AKP'ye karşı olan yerli ve yabancı burjuvazi, sosyalist hareketin bu üç kovuğa yerleşmesine izin veriyor, devletse bu süreci bizzat örgütüyor. Öldüğünü anlamayan örgütler, varmış gibi görünmek adına, yurtdışından gelen paralar karşılığında, buna ses etmiyorlar. Sürece uyum gösteriyorlar.

Bu koşullarda, Ufuk Uras ve Marksizmi krizden kurtaracağı yalanını yıllardır satan *Teori ve Politika*, 8 Mart günü aynı twiti atıyor. İkisi de Lenin'e inat, kadınların emekçi olan-olmayan şeklinde bölünmemesi gerektiğini söylüyor. Bu tür cümleleri, gizli emekçi düşmanlığının dile dökülmüş hâli olarak görmek gerekiyor.

Bir mahşere doğru ilerleniyor. Dünya düzleniyor, kalkacak başlar kesiliyor, bu ortamda “hiyerarşiye karşıyız” lafı çok duyuluyor. Küçük burjuvazi, hemen göreve talip oluyor ve dünyayı düzleyenlere, “aşağıyı ikna etme işini bana bırakın” diyor. Mahşerin üç atlısı olarak feminizm, queer ve vegan, bu düzleminde örgütleniyor.

Üç yönelimde de tekellerin sınır ve çentikleri silme iradesi var. Üçü de bu sebeple pohpohlanıyor, küçük burjuva

masalara meze niyetine servis ediliyor. *Doğa, toplum, beden* açısından tüm sınırların silindiği gerçeklik, dünyayı tümlüyor ve düzliyor. Küçük burjuva, bu tümlüğü ve düzlüğü cennet zannediyor. Aşağıdakileri bu cennet masallarıyla, fantezileri ile kandırmaya çalışıyor.

Eskinin işçileri, işçiliği burjuva anlamda yücelten eğilimler, aynı işlemi doğaya, kadına ve eşcinselle yapıyorlar. Bu sebeple “kapitalizm eleştirisine ve işçiliğe kapatılmamış bir Marksizm” talep ediyorlar. Marksizmi efendilerin dünyasını zehredecek bir güç değil, küçük burjuvanın sinik ruhunu okşayacak bir araca dönüştürmek istiyorlar.

Bahsi geçen üç yönelim de tekellerin kapitalizmi hedefe koyan, işçi sınıfını öne çıkartan her türlü ideolojiyi düzlemek için besleniyor. Üç yönelim de Avrupa'dan, Amerika'dan gelen fonlarla büyüyor. Ortada büyüyen değil büyütülen, şişirilen, gerçekteki ayrımların üzerini örten akımlar var. Üçünün de doğayla, kadınla, eşcinselle bir alakası yok, eski işçilerin işçi sınıfı ile alakalarının bulunmaması gibi.

* * *

Twitter'da bir feminist, “iktidarımızda kadına şiddet vakalarıyla terörle mücadele ekipleri ilgilenecek” diyor. Bir başkası itiraz ediyor ve “feministlerin iktidar mücadelesi olmaz” diye cevap veriyor. Yürüyüş esnasında “dünyayı vegan, feminist ve queer yönetsin” dövizine rastlanıyor. Küçük burjuvalar, hayal âlemlerinde yaşıyorlar, yaşıyorlar. Oysa o vegan, feminist ve queer dünyanın da bugüne dek tanık olunmayan bir tür faşizmi örgütleyeceğine hiç şüphe yok. Terörle mücadele timlerini şimdiden kuruyorlar. Önerdikleri, destekledikleri pandemi yasakları, bu faşizmin delili.

Geçmişte “hendek savaşları”nda yoksul insanların evleri yıkıldı, harap oldu. Sokakta toplaşan ve derdini anlatacak birilerini arayan bu insanların karşısına Diyarbakir'in boynu mor fularlı kadın zabıtalı çıktı. Bu kadınlar, o yoksul insanlara sopa sallayıp onları zorla yıkılmış evlere geri sokmaya çalışıyorlar, onlara

hakaretler ediyorlardı. Feminist iktidar işte budur.

Fransa'da okulların yemekhane menülerinden et çıkartılıyor. Köylüler isyan ediyor. Bill Gates "yapay et yenilsin" diyor. Her şey birine bağlı. Veganizm, tekellerin akıncı birliği olarak kullanılıyor. "Et yemeseydi insan varolamazdı" diyen evrim, bilim ve Engels, bu süreçte tasfiye ediliyor.

İnsanlara temel gelir verilmesi planlanıyor. Bu gelir, ailenin değil bireyin geçimi üzerinden hesaplanacak. Aile ise queer ve feminist saldırıyla tasfiye edilecek. O saldırı, doğrudan temel gelir gibi müdahalelerle kârına kâr katmak, yoksulları kontrol altında tutmak isteyen tekellere hizmet edecek. Solcularsa zenginlerin desteğini kaybetmemek için "emekçi kadın-emekçi olmayan kadın ayrımı yapmayın" diye bağırıyorlar.

Eskiden queer filmlerinde eşcinsellerin mağduriyeti üzerinde durulurdu. Şimdi filmler siyah-beyaz başlıyor, kişi, eşcinsel olduğunu anladığı anda renkleniyor. Yani deniliyor ki "eşcinsel olursan yücelirsin, üstün olursun, aşağılık insanlardan ayrılırsın, tamamlanırsın." Gökkuşağına düşman olmak, ilerlemeye karşı olmaktır artık. O ise tekellerin, devletin ve burjuvazinin rengini gizlemek için vardır. Neticede sol, bir renkli devrime ses etmeyecek kıvama getirilmiştir.

* * *

Lenin, *İkinci Enternasyonal'in Çöküşü* çalışmasında oportünistlerin "gerçeklikteki çeşitliliğe" yaptığı vurguyu eleştiriyor. "Kapitalizm tabii ki geçmişe ve bugüne ait yönelimlerle iç içedir. Ama asıl yönelime bakmak gerekir" diyor. Bugün mahşerin üç atlısı üzerinden bize, emperyalizme ve kapitalizme karşı olmayan, onlara hizmet edebilecek bir Marksizm ve sosyalizm öneriyorlar. Marx ve Lenin, giyotine gönderiliyor. Artık kapitalizm ve emperyalizm, komplocuların uydurdukları kelimeler olarak algılanıyor.

Bu anlamda Marksizmin feministlerin ataerki eleştirileriyle şişmeye, büyümeye

ihtiyacı yok. "Bana da Allah, Güler Sabancı gibi ezilmek nasip etsin" diyen eleştiri, haklılığını hâlâ koruyor.

"Kapitalizm eleştirisi ve işçiliğe kilitlenmiş bir Marksizm"ın alanını genişletme çabası, efendilerin talepleri uyarınca biçimleniyor. Kapitalizm ve işçi sınıfı ekseninde ilerlemiş olan Marksizm-Leninizm, bu tür liberal salvolarla tasfiye ediliyor. Buna "teori ve politika" diyorlar. Bu tasfiyeciler, kendilerine mani olacak bir iradenin bulunmuyor oluşunun şımarıklığı ile hareket ediyorlar. Arkalarına devleti ve sermayeyi alınca bu şımarıklık, özgürlükmüş gibi satılabilir.

* * *

Feminizm, queerizm ve veganizm, burjuvazinin ve tekellerin masasından dökülen kırıntılara tapan küçük burjuvaların yeni dinleridir. Dolayısıyla Marksizmin, feminizm dininin ataerkiden söz eden ilahiyatına, mitolojisine zerre ihtiyacı yoktur. O mitoloji için kutsal olan, burjuva kadın figürüdür ve bu figür, ideolojik bir müdahaleyle tarihe ve yeryüzüne teşmil edilmektedir.

Örneğin 17. yüzyılda egemen sınıfsal-dinî-ideolojik yönelime itirazın adı olan cadılar yakılmış, bu burjuva akıl o itirazı paranteze alıp ayıklamış, "o cadılar kadın olduğu için yakıldı" yalanına sarılmıştır. Böylece cadılardaki devrimci tarihsel içerik tasfiye edilmiş, burjuvazi bu içeriği gasp etmiş, kendisi için bir reklâm malzemesi hâline getirmiştir.

Nasıl oluyorsa cadıların kadın olduğu için yakıldığını söyleyenler, bugünün egemenlerini, bugün orada burada kadınlara zulmeden güçleri arkasına alıyorlar. NATO, Shell, AB kurulları queer bayrakları sallıyor. Binary cahillere, yabanîlere, uçuşkan, delişken, akışkan hibrit kimlikler öğretilmeye çalışıyor. Çünkü bu güçler, hibrit savaşlar yürütüyorlar. Hibrit savaşlar çağı, hibrit kimliklere, kibrit kişiliklere ihtiyaç duyuyor!

* * *

Bu anlamda üç beş adam Amerika'dan üç beş silâh alıyor diye Marksizm teslim olacak değildir. Üç beş kadın tekellerden, AB'den üç beş fon alıyor, göbek büyütüyor diye Leninizm tasfiye olacak değildir. Ufuk Uras ve Metin Kayaoğlu gibiler, bir yerlere "bana profesyonel maaşı bağlayın n'olur" diye yalvaracak, yolunu bulacak diye teori de politika da ölecek değildir.

Kapitalizmi eleştirmeyen, işçi sınıfından uzak duran bir Marksizmin "feminizmdeki içkinleşmiş bireycilikle ve örgütlülük direnci gibi liberal yönlerle mücadele etme" şansı da niyeti de olamaz. Zaten o bireyciliğe ve örgütsüzlüğe teslim olmak için kapitalizm eleştirisi ve işçi sınıfı, kapı dışarı edilmektedir.

Neticede vegan, feminist ve queer yönelimlerinde tasfiye olan, ortaklıktır, ortaklaşmadır. Çentik atma, ayırım koyma, taraflaştırma iradesidir. Mülk meselesi üzerinden küçük burjuva bireyler, kendi varlıklarını yüceltir, izole eder, sorumluluktan uzaklaşır, her yeri kendisinin zannederek, eylemi anlamsızlaştırırlar.

* * *

Bugün çocuk yetiştirme tarzı konusunda Batı ile Doğu'nun farklı olduğunu söyleyen makaleler yayımlanıyor. Hintli bir yazar, Batı'nın bağımsız, her şeyden kopuk, bireyci insan yetiştirme anlayışının Doğu'ya aykırı olduğunu söylüyor. Bazı feminist yazarların beyaz, orta sınıf, Batılı feminizmi eleştiren yazılarına rastlanıyor ama bunlar nedense Türkçeye çevrilmiyor. Çünkü herkes, vegan, queer ve feminist pratik üzerinden, o beyazın, orta sınıfın ve Batı'nın yağmasına, gaspına, sömürgeciliğine ortak olduğunu, bunun ekmeğini yediğini iyi biliyor.

Beyaz, orta sınıf ve Batılı güçler, tekellerin kıyametine hizmet ediyorlar. Onlarla yüceceklerine, arşa ereceklerine, ayrımsız, sınıfsız, kaynaşmış kitle içerisinde eriyeceklerine inanıyorlar. Bu açıdan cumhuriyetin "on milyon sınıfsız imtiyazsız kaynaşmış kitesi"ne kızanlar, esasen dünya cumhuriyetinin "iki yüz

milyonluk sınıfsız imtiyazsız kaynaşmış kitesi"ne hizmet ediyorlar. Bunlar cumhuriyetin eski versiyonunda olduğu gibi bugün de yoksulu, ezileni ve işçiyi sağa bırakıyorlar. "Vatan bölünmez bütündür" diyenle "Yeryüzü bölünmez bütündür" diyen, aynı madalyonun iki yüzüdür.

Mahşerin üç atlısı, öjenist, maltusçu, ırkçı, elitist ve faşisttir. Kuzu postundaki kurttur. Batının yağmasına, gaspına, sömürgeciliğine aittir. Dolayısıyla tek derdi, Marksizmi ve sosyalizmi tasfiye etmektir. Tüm tartışmaları buradan okumak gerekmektedir. Çünkü bugün sosyalist sol, AKP'ye değil, AKP'nin de içinde olduğu gerçekliğin yol açacağı devrime karşı verilen mücadeleye örgütlendiğinin farkında değil. Belki de farkındadır!

Eren Balkır

10 Mart 2021

*Yazılar istiraki.blogspot.com'dan
derlenmiştir.